

Дуьа — мусурмандин яракь

ВУЧИЗ АЛЛАГЪДИ ۞ ИНСАНРИН ТІЛАБУНРИЗ ЖАВАБ ГУЗВАЧ?

Ибрагъим бин Адгъам Басра шегъердин базардин куьчедай фидайла, инсанри адаз суал гана: «Я Абу Исгъакъ! Чна Аллагъдивай ۞ тӀалабзава, амма Ада жаваб гузвач». Абуруз адавай жаваб тагунин сеbeb чириз кӀанзавай. Ада жаваб гана: «Куь рикӀер цӀуд шейини чӀурнава:

- Сад лагъайди, квез Аллагъ ۞ хъсандиз чизва, амма куьне Адан рехъ тунва.
- Къвед лагъайди, куьне квез Пайгъамбар ۞ кӀанзава лугъузва, амма адан Суннадиз табий жезвач.
- Пуд лагъайди, куьне Къуръан кӀелзава, амма ана кхъенвайдал амал ийизвач.
- Къуд лагъайди, куьне Аллагъдин ۞ няметар ишлемишзава, амма Адаз шукур ийизвач.
- Вад лагъайди, куьне шайтӀан куь душман я лугъузва, амма куьне куьн адаз кӀандайвал тухузва.
- Ругуд лагъайди, куьн Женнет авайдахъ инанмиш я, амма адаз лайихлу амалар ийизвач.
- Ирид лагъайди, куьн Жегъеннем авайдахъ инанмиш я, амма адаз мукъва ийизвай амалрикай яргъа жезвач.
- Муьжуд лагъайди, куьне къиникъ гъакъикъат тирди тестикъарзава, амма адаз гъазур жезвач.
- КӀуд лагъайди, месикай къарагънамазди куьн чара-

бурун нукъсанар жагъуриз чалишмиш жезва, амма куь нукъсанар, айибар квез аквазвач, абуруз фикир гуз кӀанзавач.
- ЦӀуд лагъайди, куьне куь мукъва-къилияр кучудзава, амма абурун гъалдикай фикирзвач.
Вичин гунагъар хиве къазвай, туба ийизвай касдин гъакъиндай Аллагъ-Таала регъимлу жезва, адан гунагърилай гъил къачузва.

Вичи ийизвай ибадат са еке кардай акван тийизвай, ибадатдин еринда Аллагъдивай ۞ няметар тӀалаб тийизвай касдиз Аллагъди ۞ Женнет къисметда. ТӀалаб ийизвай лукӀран ниятар михъибур яз хъайитӀа, Халикъди ۞ адаз жаваб гуда. Али асгъабди ۞ лугъудай: «Дуьади бедбахтвилер эляйзава». Анаса ۞ ахъайна: «Дуьадал кӀеви хъухъ! ТӀалабунар ийизвай инсан

сандрани гъелек жедач».

ТӀалабдай къайдадикай суьгъбет

Гъажийрин са десте араб чӀалал дуьаяр авунал машгъул хъанвай. Абурун арада дуьа кӀелиз чин тийизвай са итими авай. Туркменистандай атанвай и гъажикисна акъвазнавай. Вичиз дуьа чизвач лугъуз, пашман хъанвай гъажиди вичин чӀалал

» 3

Нумрада:

Пайгъамбардин ۞ мавлидар кӀелна

Мусурман чандик квайла вуч авун лазим я?

Уьмуьрдихъ галаз алакӀалу суалар ва жавабар

чин 11

Жинеррин зарардикай жув гъикӀ хуьда?

«ДУГЪРИДАННИ, ШАЙТӀАНДИЗ ВА АДАН КЪУШУНРИЗ КУьН АКВАЗВА, ГЪА СА ВАХТУНДА КВЕЗ АБУР АКВАЗВАЧ»

«Шукур хъуй Аллагъдиз, алемрин Раббидиз!» - гъа и гафарилай башламишзава «аль-Фатигъа» сура. И аятдай чаз инсанрин алемдила гъейри маса алемар авайди чир жезва. Жинерар авайди Пак Къуръанда ачухдиз лагъанва (мана): «За инсанарни жинерар Заз ибадат авун патал халкънава» («Аз-Зарият» сура, 56-аят).

Макъала:
Ибрагъим Ибрагъимов

Жинерар чилел яшаммиш жезва. Амма абурун инсанриз аквазвач. Жинеррин гъакъиндай инсанри

мукъвал-мукъвал ихътин суалар вугъузва: «Жинерар гъихътинбур я? Вучиз абурун инсанриз зарар гузва?» И суалриз чун Къуръандал ва Пайгъамбардин ۞ суннадал бинеламиш хъана жавабар гуз чалишмиш жеда.
Къуръанда жинеррикай ахъайзавай ихътин аят ава (мана): «Жинерин ата-буба – иблис За гум авачир цӀукай халкънава» («Аль-гъижр» сура, 27-аят). Амма жинер авайдан чӀалахъ тежезвайбурни ава. Мусурмандихъ ихътин шак хъайитӀа, ам гъатта диндай акъатун мумкин я. Вучиз лагъайтӀа абурун авайди Къуръанди ва Пайгъамбардин ۞ гъадисри тестикъарзава. Жинерри инсандиз зарар гун, адан къене

гъатун мумкин я. Аллагъдин ۞ зикир кӀелзавай касдикай жинерар цӀухъай хъиз катзава. Куьрелди лагъайтӀа, жинерри инсанриз хъиз хъсан ва пис кӀвалахар хкъядай мумкинвал ганва, ибадат авун абурун хиве тунва. Абурун иблисдин веледар я. Абурун арада иман гъанвайбур ва кафирар ава. Аллагъ-Таалади Пайгъамбардиз ۞ абурун диндиз эвер гун буйругъзава (мана): «Лагъ, я Расул: «Заз вагъйу авунва за кӀелзавай Пак Къуръандиз жинеррин са дестеди яб гун патал, ахпа абурун чпин халкъдиз лугъудайвал: «Гъакъикъатда, чаз ажайиб Къуръандин ван хъана» («Тафсиру-ль-Джалалайн», «Аль-жинн» сура, 1-аят).

» 5

Пайгъамбардин мавлидар келна

Алатай Рабиу-ль-аввалдин вацра вири дуьньядин мусурманри чпин риклера Пайгъамбардин гьакьиндай авай муьгъуббат кьалурун патал, махлукъатрикай виридалайни Аллагъдиз

Къанидалай тарифар ийидайвал гьисаб тежер къван мавлидар келна. И йис алатай йисарилай мавлидрин къадардалди, абурун гужлувилелди тафаватлу хъана. Гьа икI, гурлу мавлидар неинки чи Россияда гьакI маса гьукуматра, месела, Турцияда, Египетда, Великобританияда, ОАЭ-да, ЮАР-да, Пакистанда ва маса гьукуматра кьиле фена. Россиядин ва Дагъустандин пара шегъеррани хуьрера гурлу мавлидар келна. ГьакIни Каспийск шегъердин кьилин мискIинда «лезги-мавлид» кьиле фена. Инал Заур Салихова, Мугъаммадрасул Эмиржанова ва масабуру ширин сесералди лезги чIалал пара мавлидар келна. Къурагърин имам Шамиль-гъажи Омаровани гурлу мавлид тешкилна. Иниз маса хуьрерай, шегъеррай мугъманар ва ДУМД-дин векилар ата-на. И межлисдал Пайгъамбардин уьмуьрдиз, Исламдиз талукъарнавай жуьреба-жуьре конкурсар, викторинаяр кьиле фена. Гьалиб хъайибуруз кьиметлу савкъватар пайна. Къуй Аллагъ-Таалади вири мавлидар къабулрай!

МискIинрин имамриз эвер гун

Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин канонический отделди вири имамривай чпин мискIинра жуьмядин, гьакIни амай вири кIпара эхиримжи вахтара Дагъустанда ва вири мусурман дуьньяда гзаф жезвай бедбахт-вилерикай, ягъунарикай, кьиникърикай хуьн патал «Къунут» («Магъдина») дуьа келун тIалабзава. Мусурманрин кьилел бедбахт-вилер атайла, абур четин гьалда

гьатайла «Къунут» дуьа келун меслят кьалурзавай делил машгур алимрин ктабра ава. Месела, имам ан-Нававидин «аль-Мингъаж», Ибну Гъажар Гъайтамидин «Тугъфату-ль-мугътаж», Ар-Рамаллидин «Нигъаяту-ль-мугътаж» ва цIудралди маса ктабар. «Нуру-ль-якъин» ктабда кхьенва хьи, вичин асгъабриз кафирри зулум авур арада Пайгъамбади са вацран кьене абурун гьакъ-

индай дуьа ийиз хъана. Ашкъи авайбурувай и ктабар къачуна «Къунут» разделдиз килигиз жеда. Чна, лагъайтIа, мусурманрин кьилел кьенин юкъуз къезвай хата-баларивай хуьн патал и дуьадин агъадихъ ганвай жуьре келун теклифзава. Къуй Аллагъ-Таалади вири мусурманрин дуьа къабулрай, Дагъустан ва амай вири мусурман уьлквейар бедбахтвилерикай, фитнедикай хуьрай! Амин.

اللَّهُمَّ اهْدِنِي « اهْدِنَا » فِيمَنْ هَدَيْتَ ، وَعَافِنِي « عَافِنَا » فِيمَنْ عَافَيْتَ ، وَتَوَلَّنِي « تَوَلَّنَا » فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ ، وَبَارِكْ لِي « لَنَا » فِيمَا أُعْطِيتَ ، وَفِي « فَنَا » بِرَحْمَتِكَ شَرَّ مَا قَضَيْتَ ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ ، وَإِنَّهُ لَا يَدُلُّ مِنْ وَالِيَّتِ ، وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا قَضَيْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ « نَسْتَغْفِرُكَ وَنُتُوبُ » إِلَيْكَ ، اللَّهُمَّ كَفِّ عَنَّا شَرَّ مَنْ يُرِيدُ بِنَا سُوءًا فَإِنَّكَ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْإِسْتِقَامَةَ مَعَ التَّوْفِيقِ وَحُسْنَ الْخَاتِمَةِ ، اللَّهُمَّ اكْشِفْ عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَكْرِ وَالْإِسْتِدْرَاجِ مِنْ حَيْثُ لَا نَشْعُرُ فِي سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ، اللَّهُمَّ احْفَظْ بِلَادَ الْمُسْلِمِينَ وَدَاغِيسْتَانَ خَاصَّةً ، مِنْ جَمِيعِ الْمَصَائِبِ وَالْآفَاتِ وَالْبَلِيَّاتِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ، اللَّهُمَّ اضْرِبْ بَعْضَ الظَّالِمِينَ بِالظَّالِمِينَ وَأَخْرِجْنَا مِنْ بَيْنِهِمْ سَالِمِينَ ، وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ ، رَبِّ « رَبَّنَا » اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ، آمِينَ

Къейд: кьилди дуьа ийидайла скобкайра авай гафар келдач, жематдихъ галаз санал келдайла къаникай цIар чIугунвай гафарин (гъарфарин) чкадал скобкайра авайбур келда.

Аллагъуммагъдини (на) фи ман гьадайта ва гIафини(на) фи ман гIафайта ва таваллани(на) фи ман таваллайта ва барик ли (лана) фи ма агIтIайта ва кьини (на) бирахIматика шарра ма къазайт. Фаиннака такъдзи ва ля юкъдза агIляйка ва иннагъу

ля язиллю ман ваяйта ва ля язгиззу ман гIадайта, табаракта Раббана ва тагIалайта, Фалякал хIамду гIала ма къазайта, астагъфирука ва атубу иляйк. Аллагъумма куффа гIанна шарра ман юриду бина суан, фаиннака ашадду багъсан ва ашадду танкиля. Аллагъумма инна нас'алюкаль истикъамата магIа-т-тавфикьи ва хIусналь хатимагъ. Аллагъумма-кишиф гIанна миналь балая ма ла якишифугъу гъайрук. Аллагъумма инна нагIузубика миналь макри валь истидражи мин хIяйсу ля

нашIуру фи сагIатин мин ляйлин ав нагъарин бирахIматика я архIама-р-рахIимин. Аллагъумма-хIфаз билядал муслимина ва дагъистана хассатан мин жамгIиль масаиб валь-афати валь-балийати бирахIматика я архIама-р-рагъимин. Аллагъумма-зриб багIдза-з-залимина биззалимина ва ахрижна мин байнигъим салимин. Ва салляллагъу тагIала васаллама гIала сайидина мухIяммадин ва гIала алигъи ва сагъбигъи ажмагIин. Раббигъ-фир (Раббана) варгъам ва анта хайру-р-рагъимин! Амин.

Регъувиликай

Алай вахтунда, гъайиф хьи инсанри чпин рикел вуч акъалтайтIа гьа къвалах ийизва. Абуру регъувал, ягъ, намус гьич гьиссзавач. Абуру чеб мусурманар я лугъузва, амма риклера иман авач. Бес Мугъаммад Пайгъамбарди лагъанва: «Регъувал рикле иман авай инсандиз жезва» (Бухари, Муслим). Им рикле иман авачир инсан ягъсузди жезва лагъай чIал я.

Макъала:
Гъасан Амаханов,
газетдин редактор

Ягъ, намус, регъувал Аллагъдиз къани, пайгъамбарриз ва савадлу инсанриз хас сифетар я. ГьакIни Аллагъдин Расулди лагъанва: «Регъувал гьиссзавай инсанди анжах хъсан амалар ийида» (Бухари, Муслим).

Чи играми Пайгъамбар лап регъуьди тир. Ам гьатта вич рахазвай инсандин вилериз килигдачир. Я инсанрикай, я Аллагъдикай регъуь тушир инсан гъайвандиз тешпигъ жезва. Идан гьакьиндай МустIафа ас-Сабий тIвар алай еке алимди лагъанвай машгур гафар чаз малум я: «Нефсиниз гунагъ ийиз къан хъайила, вуна адан рикел Аллагъ хкваш. Аллагъдикай регъуь жезвачтIа, инсанар рикел хкваш. Абурукайни регъувал гьиссзавачтIа, ваз вун ламраз элкъвенвайди чир хуьхъ». Мусурман эвелни-эвел кьилихдин и еридрихъ муьгътеж я. Вучиз лагъайтIа регъувал – им вири лайихлу сифетрин чешме я. Месела, диде-бубадихъай регъуь хъайила аялар чIуру къвалахривай яргъа жез, кьени къвалахар ийиз чалишмиш жезва; регъувилияй мугъмандиз гьуьрмет ийизва ва мсб. Регъувал гьатта чи Ислам диндин сифет я лагъанва. Аллагъдин Расулди къейдна: «Гъар са диндиз вичин сифет ава, Исламдин сифет регъувал я». Регъувал гьисс тийизвай ягъсуз инсанди чIуру къвалахар ийида, абур авуналди ада вич ва вичин муькьва-къилияр халкъдин вилияй вегъеда. Виридалайни лайихлу регъувал Аллагъдин вилик пуд арада ачух жезва:
1. Аллагъди гузвай няметрин гьакьиндай чалай Адаз лайихлу шукур гуз алакь тийизвайди чир хъайи арада;
2. Са бедбахтвилик акатнамазди нарази тахъун, Аллагъди гайи маса няметар рикел хуьн. Имам Аллусиди вичин «Тафсир Аллуси» лугъудай ктабда ихътин суьгъбет кхьенва: «Аюб пайгъамбар четин гьалда авайла адан папа лагъана: «Вун Аллагъдин пайгъамбар я. Нагагъ вуна Адавай вун четинвилерикай азад авун тIалабайтIа, Ада жаваб гуда». Аюб пайгъамбарди папавай жузуна: «Гьикъван вахтунда чун саламатдиз яшамиш хъана?» Ада жаваб гана: «Пудкъад йисуз». Аюбани лагъана: «Саламатдиз яшамиш хъайи къван вахтунда бедбахтвилик яшамиш тахъанмаз, заз Аллагъдивай жув адакай азад авун тIалабиз регъузва».
3. Аллагъди гъарманвай шейэрикай фикир авуникай мефтI ва гъарманвай тьуьникай руфун хуьн. Са сеферда Аллагъдин Расулди вичин асгъабриз лагъана: «Къез Аллагъдикай лайихлу къайдада регъуь хуьхъ!» Абуру жузуна: «Ам гьи къайда я?» Пайгъамбарди жаваб гана: «Лайихлу къайдада регъуь хуьн – им жуван кьил ва бедендин амай паяр Аллагъди гъарам авунвай шейэрикай хуьн, гьамиша кьиникъ рикел хуьн я. ИкI авун Аллагъдикай регъуь хуьн лагъай чIал я» (Тирмизи). Къуй Аллагъ-Таалади и гуьзел сифет вири мусурманриз къисмет авурай!

<p>Учредитель Благотворительный фонд "Путь". Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p>	<p>Редактор Гасан АМАХАНОВ</p> <p>Канонический редактор Шамиль-хаджи ОМАРОВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Лейла ГУСЕЙНОВА</p> <p>Корректор Ярахмед ХАНМАГОМЕДОВ</p>	<p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p> <p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.</p> <p>Индекс 51395</p>	<p>При перепечатке ссылка обязательна</p> <p>Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-Салам»</p> <p>Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____</p> <p>Сдано в печать 29 февраля 2012 г. в 20:00</p>	<p>Тираж 2.900 экз.</p> <p>Адрес редакции: 367015 РД, г. Махачкала, ул. Азиза Алиева, 2.</p> <p>Телефон: (8722) 61-00-64</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com web: www.assalam.ru</p>
--	--	--	---	--

Къуръан кIватIун

Гъакъикъатда Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ инсанрив Аллагъдин ﷻ дин Ислам агакъар-завай пак Ктабдиз къетлен фикир гузвай. Аллагъдин ﷻ патай къевезвай аятар кхъизвай къанни вад инсан малум я. Пайгъамбарди ﷺ абуруз Къуръандилай гъейри маса затIар кхъин къадагъа авунвай. Ада абуруз гъатта гъадисарни кхъин къадагъа авунвай. Гъадисда лагъанва: «Зи мецелай Къуръандилай гъейри мад са затIни кхъимир, эгер кхъен-ваз хъайитIа, абур чIур хъия» (Муслим, Агъ-мад). Ихътин эмир асгъабри Къуръан гъадис-рихъ галаз какадар тавун патал ганвай.

Макъала:

Сулейман-гъажу Тагъибеков

Анасалай ﷻ агакънавай гъадисда абуру Пайгъамбардин ﷺ къваллава ацукъна Къуръан кIватIавай къайдадикай ахъайзава. Гъар жуъредин вахтара ракъурнавай аятар са сурадиз кIватIавай. Къуръан садалай къадал агакъна аятралди, чIукаралди бязи вахтара сура вири санлай ракъурзавай. Пайгъамбарди ﷺ лугъуз асгъабри кхъидай. Ахпа адан эмирдалди асгъабри аятар галай-галайвал ва герек чкайрал эцигда. Бухариди ва Муслима ахъайнавай гъадисдай аквазайвал, Пайгъамбарди ﷺ Къуръан гъаз динсузрин улькведиз сефер авунал къадагъа эцигна. «Улюм аль-Къуръан» ктабда кхъизва хъи, Пайгъамбардин ﷺ девирда Къуръан кхъиз жедай затIарал кхъенвай, месела, тахтадал, хамунал, хумравдин тарцин чкалдал ва мсб. Пайгъамбар ﷺ рагъметдиз фейидалай къулухъ Абу Бакран ﷺ девирда, адан эмирдалди Къуръан са ктабдиз кIватIна. А кар авунин сеbeb ам хъана хъи, Пайгъамбардивай ﷺ Къуръандин ван хъайи ва ам хуралай чизвай пудкъанни цIуд кас са гъазаватда телеф хъана. Идалай къулухъ Умар ﷺ Абу Бакран ﷺ патав атана вич Къуръандин къисметдин гъакъиндай секинсуз тиди ва ам ктабдиз кIватIун патал эмир гун тIалабна.

Зайд бин Сабиталай ﷺ Бухариди гъадис гъизва: «Умара ﷺ Абу Бакра ﷺ Къуръан санал кIватIун тIалабна. Амма Абу Бакра ﷺ вичивай Пайгъамбарди ﷺ тавур кIвалах ийиз жедач лагъана. Умара ﷺ Аллагъдал ﷻ къин къуна ам лап хъсан кар тирди тестикъарна. Ахпа Абу Бакра ﷺ Зайд бин Сабитаз лагъана: «Зайд, заз Умара ﷺ Къуръан санал кIватIун меслят къалурна». «Аллагъдал къин хъуй, - лагъана Зайда, - эгер заз са дагъ ам алай чкадилаи маса чкадал твах лагъанайтIа, ам заз и эмирдилаи регъят аквадай». Зайд бин Сабит Къуръандин чирвилералди тафаватлу хъайи асгъаб тир. Пуд лагъай халиф Усманан ﷺ девирда адал Къуръан кхъинин ва чукIурунин карда регъбервал тапшурмишнавай. Зайда гъеле Пайгъамбардин ﷺ умуърда аятар кхъизвай. Къуръан санал кIватIун патал ада гъафизар (Къуръан хуралай чидайбур) тир вири асгъабриз эвер ганвай. И кIвалах михъиз гъижрадин 652-йисуз къутягъна. Инал чавай «Фагъму ссунан» ктабда авай Ибн Асadan гафар гъайитIа жеда: «Гъакъикъатда, Къуръан цIийи кар туш. Бес Пайгъамбарди ﷺ ам кхъихъ лагъаначирни мегер». Али асгъабди ﷻ лугъузва: «Къуръандин гъакъиндай виридалайни гзаф сувабриз лайихлу кас Абу Бакр ﷺ я. Сифтени-сифте ада Аллагъдин ﷻ Ктаб кIватIна ва ам вичин кIвале хуъз туна. Къарар акъудун лазим хъайила ам адаз килигзавай».

Аллагъди ﷻ чун Къуръандин гъавурда гъатдай ва адал амал ийидай ксарин жергеда турай!

Дуа — мусурмандин яракъ

1 « Аллагъдивай ﷻ тIалабиз эгечIна: «Я Аллагъ! Завай хъсандиз тIалабунар ийиз жезвач, зун зайиф я, Вун и кардин шагъид я. За вавай гъа и гъажийри тIалабзавай шейэр тIалабзава».

Ахпа и дестедик квай са савадлу касдиз ахварай хабар гана: «Араб чIалал дуа ийиз тежезвай инсандин гъуърметдай гъажийрин дестедин гъаж Аллагъди ﷻ къабулнава».

Иердиз араб чIалал, амма биши рикелди кIелзавай дуа мен-фятсузди жезвайдан гъавурда и суъгъбет кIелай арифдар инсан акъада. Инсанар бизар жедайвал яргъи дуъаяр авунни меслят къалурзавач. Алатай вахтара яшамиш хъайи еке алимри жемятдин арада дуа ийидайла, ирид гафуникай ибарат дуа кIелдай. Амма инсан къилди авайла адаз кIандай къван яргъи дуъаяр ийидай ихтияр ава.

Са сеферда Ибрагъим бин

Аллагъ, тIалабна», - жаваб гузва лукIра. Аллагъ-Таалади мад хабар къазва: «За вун садрани жаваб тагана тунач. Са юкъуз вуна Завай вун пашманвили-кай азад авун тIалабнай. Бес За вун адакай азадначирни?» «Эхъ, я Аллагъ, за тIалабна ва Вуна жаваб гана», - лугъузва лукIра. Мад Аллагъ-Таалади суал гузва: «Са юкъуз вуна ви къилел атанвай бедбахтвал элягъун тIалабнай. Гъа вахтунда За ваз жаваб ганачир, ваз ида-кай хабар ава къван?» «Эхъ, я Аллагъ, за тIалабна, амма Вуна жаваб ганач», - лугъузва лукIра. Аллагъ-Таалади ам гъавурда твазва: «Гъа вахтунда жаваб тагай тIалабунин гъакъиндай, къе За ваз Женнетдин няметар гуда». Гъа икI, Аллагъди ﷻ гъар са жаваб тагай дуъадин еринда гузвай няметар гъисабзава. Эхирдай лукIра ял акъадарна лугъузва: «Агъ, дуъньяда авайла Вуна зи са дуъадизни жаваб таганайтIа, хъсан жедай!»

Адан гъакъиндайни Аллагъдиз ﷻ ам рекъидалди Вичин регъим къалуриз кIан хъана.

ИкI хъайила, Аллагъди ﷻ кафирдиз ада авур амалрин гъакъи и дуъньяда амаз гузва, эхиратдал вегъезвач.

Чувуддикай суъгъбет авур малаикди муъкуъдавай жузуна: «Вун гъиниз физва?» Ада жаваб гана: «Зунни видалайни ажайиб тапшуругъ тамамариз физва».

Малаик ахъайиз эгечIна: «Са шегъерда мусурман рекъидай гъалда ава ва адаз нек хъваз кIан хъанва. Умуърда къилел атай къван бедбахтвилериз, азарриз, пашманвилериз са-бурдивди дурум ганваз акурла адан вири гунагърилай гъил къачунва, са гунагъдилаи гъейри. Зун, лагъайтIа, адал нек агакъ тийидайвал ам экъичиз физва. И къайдада адаз жаза гайила адан эхиримжи гунагъ-дилаи гъил къачуда». Яни ам вичин эхиримжи мурад къилиз акъатнач лагъана пашман жеда ва гъа и пашманвал сеbeb хъана гунагъдилаи гъил къачуда. ИкI хъайила, адаз эхиратда гъич гунагъни амукъдач ва азаб гудач».

Хъсан инсанар Аллагъ-Таалади пашманвилер ва бедбахтвилер ракъуруналди и дуъньяда амаз гунагърикай михъи ийизва. Мухъи авурдалай къулухъ абур эхиратдиз мугъман жеда ва абуру Жегъеннемдин азаб гъиссдач («Мав'изатуль хасана», 296-чин).

Пак Къуръандин аятда лагъанва (мана): «ЧIуру кIвалах авур инсандиз а кIвалахдиз килигай жаза гуда».

Яни кафирдиз эхиратда и жаза гъикI хъайитIани гуда, амма туба тавуна кечмиш хъанвай гунагъкар мусурмандин жаза Аллагъдилаи ﷻ аслу я: Вичин адалатлувилелди Ада а касдиз азаб гун ва гъакIни Вичин регъимдалди гъил къачун мумкин я.

И аят ракъурай арада Абу Бакр асгъабди ﷺ Пайгъамбардивай ﷻ хабар къуна: «Я Аллагъдин Расул ﷺ! Чакай ни чIуру кIвалах ийизвач къван?» Идакай Абу Гъурайрадини ﷺ ахъайзава: «И аят ракъурай чIавуз чун пашман хъана ва шехъиз башла-мишна». Пайгъамбардини ﷻ Абу Бакраз ﷺ жаваб гана: «Бес ви къилел бедбахтвал къевезвачни, вун пашман ва азарлу жезвачни?» «Эхъ, гъакI жезва, я Аллагъдин Расул ﷺ!» - жаваб гана Абу Бакра ﷺ. «Бес ибур вири гунагърилай гъил къачуз-вай шейэр я», - лагъана Пайгъамбарди ﷺ.

Маса риваятда Пайгъамбарди ﷺ Абу Бакраз ﷺ икI лугъузва: «Ваз, ви юлдашриз – вири муъминриз – куъ гунагъриз килигна и дуъньяда жаза гуда, эхиратда куън Аллагъ-Тааладихъ галаз михъибур яз гуъруъш жедайвал. Амма кафирриз эхиратда жаза гуда» («Сави», 1-том, 247-чин).

Саид-афанди аль-Чиркавидин «Къуръандин баян» ктабдай

Адгъам гимида аваз сефердиз фена. Садлагъана къати гар акъатна, гъулелай еке лепеяр къарагъиз башламишна. И арада чеб гъелек жез кичIела гимида авай инсанар гъарайиз, шехъиз эгечIна. Гъарай-эвердин ванци ахварай авудай Ибрагъим гъасятда ацукъ хъана ва Аллагъдихъ ﷻ элкъвена: «Я Аллагъ! Ви къудратдихъ инанмиш тушир инсанар инанмишар-дайвал вуна чаз ам къалурна. Гила чаз Ви регъим къалур!» Дуа авуна къутягънамазди гар секин хъана.

Дуадин еринда няметар гузва

Къияматдин юкъуз Аллагъ-Таалади вичин вилик акъвазнавай лукIравай хабар къазва: «Эй Зи лукI! За квез дуа авун эмирнавай ва За жаваб гуда лагъанвай. Вуна дуа авуна-ни, Завай тIалабнани?» «Эхъ,

Ажайиб гъикаят

Къуд лагъай цаварал къе малаик сад-садал дуъшуъш хъана. Сада муъкуъдавай жузуна: «Вун гъиниз ва вучиз физва?» «Зун зал тапшурмишнавай ажайиб тапшуругъ тамамариз физва», - жаваб гана малаикди ва гъа тапшуругъдикай ахъайна. «Са шегъерда, - лагъана ада, - чувуд рекъидай гъалда ава, адаз балугъ кIан хъанва. Адаз кIан хъанвай балугъ абур яшамиш жезвай чкада авахъзавай вацIа авач. Заз гъа балугъ жагъурна гъа вацIуз гадарна ва ам балугъ-ар къазвайдаз гъатдайвал ая лагъанва. Ахпа ам гъа и къайда-да чандик квай касдин къилив гъида». ИкI авунихъ гъихътин сеbeb ава къван? Вичин умуърда авур вири хъсан амалрай Аллагъ-Таалади чувуддиз гъеле и дуъньяда амаз регъим къалурнавай, са амалдилаи гъейри.

Мугьаммад Пайгъамбардин УЪМУЪРДИКАЙ КУЪРУЪ СУЪГЪБЕТ

АЛЛАГЪДИН РАСУЛДИН ﷺ ТАРИХДАЙ

Эвел – алатай нумрайра

Мусурманар югъ-къандавай пара жезвайди акваз Меккадин мушрикдин (Аллагьдиз ﷺ шерик гъизвай инсанар) йифен ахвар, йикъан къарай квахънавай. Абуру Пайгъамбар ﷺ чпелай алакьдай тегьерда вилай вегъез алахъзавай. Пайгъамбардиз ﷺ чпин сивел къевезвай къван чъуру гафар лугъузвай.

Макъала:

Абдууррагьман Рагьманов

Меккадин мушрикдин чехибурукай сад тир Абу Жагъла Пайгъамбардиз ﷺ пара рикъиз тларвал гудай гафар лагъана, ада зулумни авуна. Амма Пайгъамбарди ﷺ сабур авуна ва адаз жаваб хъанач. И вакъиадикай хабар хъайи Пайгъамбардин ﷺ ими Гьамза Абу Жагълан къилив фена вичин хтуддин паталай жаваб хъана: ада Абу Жагълан къил яна хана ва вичини Ислам къабулнавайди адаз малумарна. Гила мушрикди Умараз Пайгъамбар ﷺ яна йикъ лагъанвай. Умара и кар хиве къуна, арабарин арада къал твазвай Мугъаммад вичи рекъида лагъана, хенжелдин къачуна къвалай экъечина. Рекъе гьалтай са инсанди адавай хабар къуна: «Я Умар, и къайда хъел кваз вун гъиниз физва?» Ада вич Мугъаммад ﷺ рекъиз физвайдакай хабар гана ва а касди лагъана: «Вуна пара залан къвалах хиве къунва. Вучиз лагъайтла Мугъаммадан ﷺ мукъва-къилийри вав а къвалах ийиз тадач. Вуна ам авуртлани, абуру ваз азаддиз чилел къекъведай мумкинвал гудач». И гафарин ван хъайи Умар вун Мугъаммадан ﷺ пад яни лугъуз а касдал тепилмиш хъана. Ада жаваб гана: «Я Умар, ваз завай вуч къанзава? Эвел вун жуван хизандиз килиг. Ви вахани езнеди мусурманвал къабулнава». Адан чъалахъ тахъана Умара вичин вахан къвализ тади авуна, рак гатана. И арада къвале Умаран вах, езне ва цийиз атанвай аятар абуруз чирдайвал Пайгъамбарди ﷺ ракъурнавай са асгъаб авай. Абуру къелун аквазарна, Къуръандин аятар къхъенвай къулар чуьнуьхарна ва рак ачухна. Къвализ гъахънамазди Умара, куьне вуч къелзавай, лагъана хабар къуна. Адан езнеди чпи са шейни къелзавачир лагъана. Амма ихътин жавабдилаи Умар рази хъанач ва вичин езне хурудилаи къуна чилел гьалчна. И арада адан вах атана итимдик хкуър тавун тлалабна. Амма Умара адан чин яна ва къуф ивидал авуна. Икъван чъавалди стхадивай минетзавай дишегьлиди сес хкажна лагъана: «Аллагьдикай ﷺ кичъе хъухъ! Занни зи итимди Ислам къабулнава. Чун

Къуръан себеб хъана Къурайшитрик квай виридалай къуватлу ва гъурметлу Умара Ислам къабулна ва адалди мусурманар гужлу хъана.

Аллагьдихъ ﷺ инанмиш я, вуна чун къейитлани, чи диндилаи элячъдач». Ахпа ада келима шагъадатни къелна. Вахан гафарин ван хъайила Умар акваз хъана. Адан хъел квахъна ва рикъин дериндай регъимлу хъана. Гила адаз вичи вахаз авур зулум ақуна ва пашман хъана. Ада лагъана: «Куьне къелзавай аятар зазни къалур ман». Ваха стхадиз эвел жендек чуьх лагъана. Ахпа Къуръандин аятар къхъенвай къулар гъурметдивди гъана Умарав вугана. Ада «Пагъа» сурадин садалай иридал къван аятар дикъетдивди къелна. Къуръандин келимаяр къелай Умар хъуьтуьл хъана. Ада вахавай жузуна: «Куьне цаваринни чилерин Иесидиз ибадат ийизвайни?» «Эхъ», - жаваб гана ваха. «Пайиф, чна ибадат ийизвай бутар гъич са шейнинни иесияр туш», - лагъана Умара регъуь хъана. И арада ада Пайгъамбардин ﷺ къилив фин къетина. Пайгъамбар ﷺ ва асгъабар гъа вахтунда дин чирдайвал са къвале къватI жезвай. Гъа икI, асгъабриз вичин яракъни гъаз къевезвай Умар ақуна ва абурук къалабулух акатна. Са Гьамзадин гьал дегъиш хъанвачир. Ада лагъана: «Хъсанвал гъаз къевезватIа, адаз вичиз хъсан жеда, писвал гъаз къевезватIа, вичиз пис жеда». Пайгъамбарди ﷺ Умар къвализ ахъай лагъана. Ам къвализ гъахъна ва Аллагьдин Расулдин ﷺ вилик метлерал ацукъна. Им виликъдай хътин такабурулу Умар тушир. Пайгъамбарди ﷺ адан къуьнел гъил эцигна лагъана: «Я Умар, захъ галаз тикрар ая: **«Ашгъаду алля илягъа иллялагъ ва ашгъаду анна Мугъаммада-р-Расулюлагъ»** (Сад Аллагьдилаи гъейри мад аллагъар авачирдан ва Мугъаммад Адан Пайгъамбар тирдан гъакъиндай за шагъидвал ийизва)». Умара Пайгъамбардихъ ﷺ галаз келима-шагъадат тикрарна, Ислам къабулна. Умара Ислам къабулайла мусурманриз шад хъана, такбирар (такбир – «Аллагъу акбар» лугъун) гъиз эгечина. Ахпа яхъур мусурман

къве жерге хъана, са жергедин вилик къиле Гьамзат ва муькуьдан Умар аквазна Къабедин патав фена, анал вирида санал капI авуна. Мушриквивай и сеферда мусурманриз зарар гуз хъанач. Ингъе, гъурметлу мусурман стхяр, Къуръан себеб хъана Къурайшитрик квай виридалай къуватлу ва гъурметлу Умара Ислам къабулна ва адалди мусурманар гужлу хъана, мушрик крик генани къалабулух акатна. Къуръан аль-Карим чи Пайгъамбардин ﷺ аламатрикай виридалайни зурбади я. Ислам къведалди Аравияда халкъдин арада шиирар, манияр лугъун раиж хъанвай. Ни хъсан шиир туькьурдатIа лугъуз гъа вахтунин шаирар сад-садахъ галаз гъуьжетриз акъатдай. Амма абурукай гъич саданни калам Аллагъ-Тaalадин Каламдихъ галаз гекъигиз жедач. Гъа икI, Къуръандин аятрин ван хъайила, и шаирри ам инсандин калам туширдан, инсандивай ахъгин гафар туькьурриз алакь тийидан гъакъиндай шагъидвал авуна. Къуръандин гуьзелвилиз килигна пара инсанар диндал атана. Вучиз лагъайтIа инсанриз чпиз чидай къвалахда чпин ажузвал акурла абуруз диндал къевез регъят жезва. Пайгъамбарди ﷺ вичин душманар Аллагьдин ﷺ Каламдин куьмеқдалди муьтлуьгъарзавай. 1400 йисан вилик Къуръандиз яб гайила Аравиядин халкъ гъикI пагъ атIана амуькъзавайтIа, къени инсанар адал тажуб жезва. Гъа чъавалай къенин йикъалди гъич садавайни Къуръандин гъич са аят хътин калам туькьурриз хъанач. Ам Аллагьдин ﷺ патай атанвайди тирди алай аямдин илимдини тестикъарзава. И къвалахдиз килигна Къуръан аль-Каримдиз караматрин карамат лугъуз жеда. Аллагьди ﷺ чи Пайгъамбардиз ﷺ ганвай аламатди - Къуръанди алай вахтундани инсанар дуьз рекъел гъизва.

КъатIа ама

Угъривал – еке гунагъ

Алай вахтунда угъривал ва тапарар халкъдин арада лап раиж хъанва. Гъатта маса кас алдатмишариз алакь тийизвай инсандиз яшаммиш жедай, къазанмишдай къайда чизвач лугъузва. Бязибуру чарадан эменни ишлемишдайвал вахтуналди къачузва ахпа иесидив вахкузвач, бурж вахкудай мумкинвал авайда ам вахкузвач. Чарадан эменни чуьнуьхун – им неинки мусурмандиз, гъакI инсан лугъудай тIвар алайдаз кутугнавай амал туш.

Макъала:

Мугъаммад Муслимов

Чарадан шей, къандатIа вичиз ам мусурман хъурай, къандатIа кафир, къуватдалди гъакъуддай, чуьнуьхдай ихтияр авач. Бязи аялар гъевчи чъавалай угъривилел машгъул жезва, им, гъелбетда, абурун дидейринни бубайрин тахсир я. Диде-бубади чпин веледар лап гъевчи чъавалай чарадан шей адан ихтияр авачиз къачун гъарам тирдан гъавурда туна къанда. Нагагъ абуру са шей чуьнуьхъайтIа, жаза гун лазим я. ИкI тавуртIа, чъехи хъайила абуру угъривал ийида ва нетижада дустагъда гъатда. Амма вичин диде-бубади угъривал ийизвайди акур веледди вуч авурай! Идазни фикир гун лазим я. Угъривал гъикъван еке гунагъ ятIа, ам авурла гузвай жазадиз фикир гайила, чир жезва. Аллагъ-Тaalади Къуръанда лугъузва (мана): **«Угъри итимдин ва дишегълидин гъил атIутI абуру авунвай амалдин жаза яз. Гъакъикъатда, Аллагъ Чъехи ва Арифдарди я»** («Аль-Маида» сура, 38-аят). Айшади ﷺ ахъайнавай гъадисда лагъанва: «Махзума лугъудай дишегълиди вичин къвале гирава эцигнавай эменни маса гуз, яни чуьнуьхиз хъана. Пайгъамбардини ﷺ адан гъил атIун эмирна. И арада а дишегълидин тереф хуьз адан мукъва-къилияр атана, абурун жергеда аваз Усама бин Зайдни ﷺ. Амма Пайгъамбарди ﷺ Усамадивай ﷺ туьгъмет кваз жузуна: **«Эй Усама, Аллагьдин ﷺ къанун къуватдай вегъин тIалабиз валай гъикI алакьна?!»** Ахпа ада алава хъувуна: **«Чалай вилик хъайи халкъари девлетлу инсанди са шей чуьнуьхъайла адалай гъил къачузвай, кесибди чуьнуьхъайла гъил атIузвай. Гъа и карди абуру гъелек авуна. Аллагьдал ﷺ къин хъуй, нагагъ зи руша ФатIимади са шей чуьнуьхънайтIа, за адан гъилни атIудай»**. Гъа икI, Махзумадин гъакъиндай ганвай эмир къилиз акъудна. Къейд авун чарасуз я хъи, гъил атIунин жаза анжах шариатдин къанунрай яшаммиш жезвай чкада, тахсиркардин тахсир субут авурдалай къулухъ шариатдин къазидин къарардалди къилиз акъудзава. Исламдин бязи душманри гъил атIун инсафсуз жаза я лугъузва. Амма дуьньядин тежрибадай аквазвайвал, анжах ихътин жаза гузвай чкада угъривал жезвач. Ада инсанар чарадан эменнидал гъил яргъи авуникай хуьзва. Са сеферда Англиядин векил са арабдин къвализ мугъман хъана. Адаз къвалин вилик куьчедал садни килиг тийиз гъакI тунвай пул ақуна. Тажуб хъанвай мугъманди жузуна: - Ина къачагъар авачни? - Ваь, авач. Чи гъукуматда къачагъдин гъил атIузва, - жаваб гана иесиди. - Ам инсафсузвал я хъи, - вичин наразивал къалурна мугъманди. - Дуьз лагъ: куь гъукуматда са йикъан къене шумуд къачагъ дустагъда гъатзава? - Виридалайни тIимил яз яхъIурни цIуд кас. - Чина, лагъайтIа, 40-50 йисан къене анжах са сеферда угъривал авунвай касдин гъил атIун мажбур хъана, - жаваб гана адаз арабди. Им Исламдивай халкъ ихътин еке гунагъдикай къутармиш ийиз хъана лагъай чIал я. Гъадисда лагъанва хъи, зулумдик квай инсандин, гъатта гунагъкардин дуьадиз Аллагьди ﷺ жаваб гузва, гъавилай къуй Аллагьди ﷺ чун чарадаз зулум авуникай, чарадан эменни чуьнуьхуникай хуьрай!

Файдачивал (риба)

Файдачивал - масадав буржуна пул вугуналди хийир къачун. Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (мана): «Эй иман гъанвайбур, файдачивилин куьмекдалди къазанмишнавай тлуьн куьне немир» («Алю Имран» сура, 130-аят).

Макъала:
Шамиль Зурпуканов

Файдачивилихъ са шумуд жуьре ава, амма чун абурукай виридалайни машгъур – риба аль-къарз (буржунин риба) лугъудайдакай рахада. Процентар эцигна бурж вугун ва я къачун – им алай вахтунда халкъдин арада раиж хъанвай виридалайни еке гунагърикай сад я. Бязибуру ам гунагъ туш лугъузва, абур лап ягъалмиш я. Бес Пайгъамбардин Җ гъакъи гъадисда лагъанвачни: **«Риба ийизвай касдиз пудкъанни цуд гунагъ жезва, абурукай виридалайни гъвечиди хайи дидедихъ галаз зина авуниз барабар я»** (Гъаким).

Исламди мусурманриз сада-садаз куьмек гуниз эвер гузва ва зарар гузвай квалалахар къадагъа ийизва. Идан гъакъиндай Пайгъамбарди Җ лагъанва: **«Вичин мусурман стхадиз куьмек гузвай касдиз Аллагъди Җ Вичи куьмек гузва»** (Муслим). Файдачивили, лагъайтла, мусурманриз куьмек ваъ, зарар гузва. Четин вахтунда куьмек тлалабиз атай стхадив вичиз хийир хкудун патал пул буржуниз вугун – им, гъелбетда, мусурмандиз кутугнавай амал туш. Файдачивили инсанрин арада къал твазва, рикер сад-садавай къакъудзава. Садбуруз четин хъайи вахтунда, масабуру чпиз абурун четин гъалдикай менфят хкудзава. Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (мана): **«Риба незвайбур Къияматдин юкъуз жинерар (шайтланар) акатнавайбур хъиз къарагъда. Вучиз лагъайтла абуру (риба гъалаларун патал) алишвереш рибадиз тешпигъ я лугъузва»** («Аль-Бакъара» сура, 275-аят).

Къатадата Җ лагъана: «Дугъриданни, риба незвай инсан Къияматдин юкъуз жинерар акатнавай инсан хъиз къарагъарда ва виридаз ам вуч кас ятла чир жеда». Ибн Масуда Җ ахъайна: **«Риба ва зина раиж хъайи чка Аллагъди Җ гъелек ийизва»** (Табарани). Яни а чка берекатсузди жезва. Чаз алай вахтунда къил члур хъанвай инсанар пара хъанвайди аквазва: са себелни авачиз бязи инсанри чеб хътин инсанар ягъиз рекъизва, квалерин дактаррай ва муькверилай хкадариз чпи чеб рекъизва. Мугъаммад Пайгъамбарди Җ лагъанва: **«Рибалин куьмекдалди къазанмишнавай тлуьн незвай инсанар авай чкада жинерар акатнавай инсанар пара жеда»** (Ибн Мажагъ, Байгъакъи, Гъаким).

Пайгъамбарди Җ лагъана: **«Дугъриданни, риба незвай касдиз, адан сура Къияматдин йикъалди жеза гуда. Ам ивидиз тешпигъ яру рангунин вацла батмишарда ва адав къванер туькъуьниз тада»** (Имам Бухариди Самураталай агакъарнавай яргъи гъадисдин мана).

Анаса Җ ахъайдай: **«Пайгъамбарди Җ вяз гудай арада ам рибадикай лап векъидаказ рахана ва икI лагъана: «Рибалин куьмекдалди къазанмишнавай са диргъемдин гунагъ Исламда пудкъанни пуд зина авурла жезвай гунагъдилайни еке я»** (Агъмад).

И гунагъдикай лагъанвай мад гзаф Пайгъамбардин Җ гъадисар ва адан асгъабрин гафар гъиз жеда, амма инал чна бесарда. И гунагъдикай жув хуьз регъят жедавайвал сад лагъайди, инсанди и гунагъдин зурбавиликай фикир авурай, къвед лагъайди, файдачивилел машгъул хъайила ада вичин мусурман стхайриз гузвай зарардиз фикир гурай.

И вяздикай рикле иман авай мусурманри чпиз менфят хкудда лагъана умуд кутазва. Къуй Аллагъ-Таалади чи виридан гунагърилай гъил къачурай!

Жинеррин зарардикай жув гъикI хуьда?

1 « Иниз килигна, Къияматдин юкъуз абурузни гъисаб-суал ийида. Жинерар инсанар яшамеш жезвай чкайра яшамеш жезва, абуруз чун аквазва, амма чаз абур аквазвач. Аллагъ-Таалади лугъузва (мана): **«Дугъриданни, шайтландиз ва адан къушунриз куьн аквазва, гъа са вахтунда квез абур аквазвач»** («Тафсиру-ль-Джалалайн»). ГъакI ятлани, абурун вилерикай, абурун зарардикай чуьнуьх жез инсандилай алакъзава. ГъикI? Парталар алуькдайла, абур хтлундайла, тлуьн недайла ва я маса квалалахар ийидайла Аллагъ Җ рикел гъана («Бисмиллягъ» лагъана) кIанда. ИкI авуртла, аданни жинеррин арада перде жеда ва жинерриз инсан аквадач, зарар гуз жедач. Аллагъ Җ рикел алаз, яни «Бисмиллягъи-р-рагъмани-р-рагъим» лагъана квализ гъакъи гъа, шайтанди вичин къушунриз лугъузва: «Къе куьн ксудай чка амачиз амуькна». Эгер инсан

квализ Аллагъ Җ рикел алачиз гъакъи гъа, шайтанди лугъузва: «Къе чаз ксудай чка ава». Эгер инсанди Аллагъ Җ рикел алачиз тлуьн нез гъечлайтла, шайтанди лугъузва: «Къе чаз тлуьнни гъанна». Гъа икI, шайтлан инсандихъ галаз Аллагъдин Җ твар къун тавуна ийизвай вири квалалахар шерик хуьн мумкин я, гъатта месин алакъайрани. ГъакIни чиле авай тлеквенриз, хъиткъерриз цвар ягъуникай жув хвена кIанда, ахътин чкаяр жинеррин квалер я лагъанва. Мада, абур чиркин, къацлай чкайра, гъажетханада яшамеш жезва. Гъавилий Пайгъамбарди Җ чаз гъажетханадиз гъакъидайла ихътин дуьа келун буйругънава: «Я Аллагъ, зун эркек ва диши жинеррин зарардикай хуьх». Аллагъ-Таала рикелай алатна дуьньядин няметрихъ галтугъзавай, нефсинин гъевесриз табиий жезвай касдиз жинерри неинки зарар гун, гъакIни ам чуьнуьхун мумкин я. Умар асгъаб Җ халиф тир вахтунда жинерри са инсан чуьнуьхна ва ам абурухъ галаз пуд йисан къене яшамеш хъана. Инсанрин килив хтайла, ада вич кафир-жинерри чуьнуьхай ва мусурман-жинерри абурухъ галаз гъазават авуна вич азад авур къайдадикай ахъайна. Идакай «Сунан аль-кубра лиль

Байгъакъи» лугъудай ктабда лагъанва. ГъакIни къейд ийиз кIанзава хъи, алай вахтунда са касдик жинерар акатайтла, адан муьк-ва-къилияр гъасятда суйгъурчидин килив катзава. Суйгъурчиди гъа арада жинеррин къебиладин члехидавай куьмек тлалабзава, гъа идалди ам диндай акъатзава. Инсанар чпин патав къведайвал суйгъурчидири къасухдай абурун жинерар, суйгъур ракъурун мумкин я. А жинерар суйгъурчиди вичи ракъурнавайбур яз хъайитла, адавай инсан сагъар хъийиз жеда. Нагагъ жинерар маса суйгъурчиди ракъурнаватла, абур адаз муьтлуьгъ жедач ва начагъ касдин къеняй экъечIни ийидач. Квез чир хуьх, шайтандикай вичин къаюм авунавай кафирдивай куьмек тлалабзавай инсанди лап зурба гунагъ ийизва, ам и ва агъа дуьньяда Аллагъдин Җ клеви азабдиз лайихлу жезва. Пайгъамбарди Җ лагъанва: **«Суйгъурчидин килив фена ада лагъай гафарин**

дикай хуьзва». Инсанриз чпихъ-ай кичезвайди акурла, жинерри абуруз генани гзаф зарар ва кичерар гузвай. Амма гъар са мусурмандиз чир хуьн лазим я хъи, Аллагъдиз Җ кIан тахъайтла, адаз гъич садавайни я хийир, я зарар гуз жедач. ИкI хъайила, жинеррикай виридалайни хъсан дарман Къуръан келун, муьквал-муьквал зикир ва дуьа авун я. ГъакIни веледар жинерикай хуьн патал абур йиф алуькзавай вахтунда куьчедиз ахъайна кIандач. Чаз уьмуьрдин тежрибадай аквазвайвал, гзаф пай вахтара жинерри инсанрал йифиз гъужумзава. Гъавилий Пайгъамбарди Җ лугъузва: **«Куь аяларни галаз куьн йифен сифте къылай квалера акъваз, и вахтунда жинерар чклизва»**. Ибн Масуда ахъайна: «Пайгъамбардин Җ са асгъабдал жинеррикай сад дуьшуьш хъана. Абуру къведа къуршахар къуна ва инсан гъалиб хъана. Инсанди адаз лагъана: «Вун аскIан ва яхунди я, ви гъилер кицIин пацариз ухшар я. Вири жинерар вун хътин-бур яни?» Жинерди жаваб гана: «Ваъ, Аллагъдал къин хуьй, абуруз килигайла зун къуватлу я. Ша чна мад къуршахар къан, нагагъ и сефердани вун викIегъ хъайитла, за ваз хийир гудай са шей чирда». Инсан рази хъана. Къвед лагъай сефердани асгъаб гъалиб хъана ва жинерди лагъана: «Ви квалера аят «аль-Курси» кIела. Ам са сеферда квалера кIелайтла, пакад йикъан экуьналди шайтандивай аниз гъакъиз жедач» (ад-Дарими). Аят «аль-Курсидин» гъакъиндай Пайгъамбарди Җ гъакIни лагъанва: **«Аят «аль-Курси» кIелай кас экуьналди Аллагъди Җ хуьда ва адав шайтлан агатдач»** (Бухари).

Эхирдайни «Табакъат имама Агъмад» лугъудай ктабда кхъенвай са къиса гъиз кIанзава. Са сеферда имам Агъмадан килив къалабулух квай са кас атана. Ада имамдиз жинерар акатнавай рушакай ахъайна ва адаз вуч ийида лагъана меслят тлалабна. И арада имам Агъмада вичин кIвачин къапар хтлунна а касдив вугана ва лагъана: «А руш авай квализ алад, адан килихъ алуьк ва жинердиз Агъмада ваз ихътин суал гузва лагъ: «Вуна вуч хъязва ва я рушан къеняй экъечIун ва я кIвачин къапаралди пудкъанни цуд сеферда ви хъвяхъ ягъун?» А кас рушан квализ фена ва имамди лагъайвал авуна. А рушан къене авай жинерди жаваб гана: «Имамдин буйругъдиз зун муьтлуьгъ жезва. Зун экъечIда, дугъриданни, ам (имам Агъмад) Аллагъдиз Җ муьтлуьгъ хъанва, Аллагъдиз Җ муьтлуьгъ хъайи касдиз вири муьтлуьгъ жезва». ИкI хъайила, гъурметлу стхайрни вахар, квез чир хуьх, Аллагъдиз Җ муьтлуьгъ хъунихъ ва Адахъай киче хъунихъ галаз и дуьньяда авай гъич са шейни гекъигиз жедач. Къуй Аллагъди Җ чун жинеррин зарардикай хуьрай! Амин.

МУСАДИКАЙНИ عليه السلام КЪАРУНАКАЙ КУЪРУЪ РИВАЯТ

ПАЙГЪАМБАРРИН ТАРИХДАЙ

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Халкъдин вилай аватай Къаруна кьыл агъузна. Къаруна вичел пехилзавай къайда акурла Мусади عليه السلام адалай Аллагъдиз ﷻ шикаят ийиз эгечIна. Вичиз зулум авунвай касдилай шикаят ийизвайдан дуьа Регимлудал гьасятда агакьуниз ва пехил кас гьич садрани вичин мураддив агакь тавуниз килигна Къарун гьелек хъана. Мусадал عليه السلام Аллагъдин ﷻ вагъйу агакьна. Гила чил адан къудратдик кутунвайдакай ва адаз вуч кландатIани гъа шей ийидай мумкинвал ганвай-дакай хабар гана. Душмандиз жаза гудай мумкинвал хъайила Мусади عليه السلام сес хкажна халкъдихъ элкьвена эвер гана: «Гьикл зун Аллагъ-Таалади расул яз Фир'авнан кьилив ракъурнаватIа, гьакI Къарунан кьиливни ракъурна-ва». Муса عليه السلام ажугъди кьунвай, ада ала-ва хъууна: «Къаруназ табий жезвайбу-рулай гьейри амайбур вири зи мукьув хъухъ». И арада вири къебила Мусадин عليه السلام патав хъана, Къарунахъ галаз ан-жах кьве кас амукъна. Халкъдин велик вич вилай вегъез клан хъунай Мусади عليه السلام Къаруназ туьгьмет авуна.

Ахпа Мусади عليه السلام чилиз эмирна ва Къарунанни адан кьве юлдашдин кIвачер кIегебрив кван чиле гьатна. Мусади عليه السلام вичин эмир са шумуд се-ферда тикрарна ва абур михъиз чили туькъуьнна. Чилик фидай арада абур пайгъамбардивай عليه السلام чеб азабдикай азад авун тIалабиз минетар ийизвай. Абурун минетри анжах Мусадин عليه السلام ажугъ генани къати ийизвай. Инсан-ри, лагъайтIа, Мусадиз عليه السلام Къарунан девлет вахчуз кланзава лугъуз шак гъиз башламишна. И кар акурла пашман хъайи Мусади عليه السلام Аллагъдивай ﷻ Къарунан вири девлетар чилин кланик ракъурун тIалабна. Гъа икI, Къарунан вири девлет: кIвал, малар, къизилар ва гимишар чили туькъуьнна. Чал агакьнавай риваятра лугъуз ва хъи, къенин йикъалди Къарун ва адан юлдашар чили туькъуьнзава, гьатта Къиямаддин юг алукъдалди абур чилин кланел агакьдач.

Акурнай гуьзел, амма туькъуьл тIям авай емишар гузвай тарциз тешпигъ и дуьнья инсандиз гъи къайдада клан ятIа кьез аквазвани. Вири махлукъатар халкънавай Аллагъдиз ﷻ и дуьньяди-лай такан шей авач. Дугъриданни, дуьньяди вичел машгъл хъанвай инсанрин умуд атIузва.

И фана дуьнья инсанриз гъи къайда-да багъа я, шайтIанди къалурзавай какахъай ахвариз ухшар тир дуьндик умуд кутаз чалишмиш жезвай кас гьич садрани вичин макъсаддив агакьдач. Нагагъ инсанривай гъамишалугъ уьмуьрдик са тIимил кван-ни умуд кутаз жезвайтIа, абуруз чеб дуьньяди алдатмишарна лугъудай са багъна кванни жадай. И дуьнъядин уьмуьр гъамишалугъди тиртIа ам гъамиша яшмиш жадай кIвал хъиз гуьрчегарнайтIани жадай.

Исламдин аманат (Аллагъдиз ﷻ муьтIуьгъ хъун хиве кьун) дагълари къабулнач, амма инсанди ам вичин авамвал себеб яз къабулна. Регимлуда дуьз рекьел эциг тавуна гъа и аманат хуьдай куьмек тагай инсандивай ам хуьзни жадач. Инсан са затIни бес тежезвай цекверизни кьифериз

тешпигъ я; адаз гьикъван гзаф эменни хъайитIа, гьакъван мад клан жезва. Инсанри чеб тухузвай къайдадиз килигайла, абурунни сада-сад жакъ-вазвай жанавуррин арада гьич тафават аквазвач.

Аллагъди ﷻ гайидал рази тир мусурман алай вахтунда ахмакьдай гьисабзава. Пулунихъ маса тагана вичин намус хуьзвай кас игитдай гьисабзвач, гьатта адаз ракъун рикI хъайитIани. Гъакъкъатдин гъавурда акъазвай инсанриз гъа ихътин, чпин нефсер муьтIуьгъарнавайбур халисан игитар тирди чизва. Игитар – чпин ата-бубайрин адетар ва Ислам къизил-дихъни гимишдихъ дегишар тавунвай инсанар я.

Аллагъдихъай ﷻ регъуввилай чарадан шей къакъуд тийизвай, ва кесибви-

Исламдин аманат (Аллагъдиз ﷻ муьтIуьгъ хъун хиве кьун) дагълари къабулнач, амма инсанди ам вичин авамвал себеб яз къабулна.

лизни килиг тавуна гъамиша дуьз рекьиз табий жезвай, Аллагъди ﷻ гайидал рази инсанар игитар я, абур исятда жагъуриз четин хъанва. Пакадин йикъакъай фикир авуна алай йикъакъай хийир хкудзавай, уьмуьрдин манадин гъавурда акъурдалай кьулухъ менфятсуз амалрикай кьил къакъуднавайбур игитар я. Гунагърин гъакъиндай туба ийизвай, Аллагъди ﷻ дуьз рекьин варар ачухна-вай, туба ийизвай инсанрин жергеда лайихлу чка къаз агакьнавайбур бахт-лу игитар я.

Рахадайла ва я гъуьжетдайла тапарар, буьгътен сивяй акъуд тийизвай, чIуру ихтилатриз яб тагузвай, чеб тахсирлу туштIани, тахсир къабулдай рикI авай инсанар игитар я. Эменнидихъ галаз алакьалу месэлай-рани стхавал хуьзвай, регъим ийизвай ва шукур гъиз Аллагъди ﷻ ганвай няметар ишлемишзавай инсанар халисан игитар я. Эменнидалай ферз закат гун чарасуз тирди чизвай ва ам лазим къайдада пайзавай, идалайни гьейри кесибриз садакъа гузвай инсанар балкIанар ва дяведин яракъар багъиш авуниз лай-ихлу игитар я.

Бес чеб арифдаррай гьисабзавай, та-кабурулувилелди хъсан хътин кIвалер эцигзавай, пул вара-зара ийизвай, чпивай агъа дуьньяда абурун гъакъ-индай жаваб гун истемишдач лугъуз фикирзавайбур Къарунан ирсдарар тушни?

Акъуллу инсанди Къарунакай фикир авурай. Закат гун тавур чIавуз адан къизилар гьиниз фена кван? Муса-дал عليه السلام пехил хъайи Къарунан эхир гьихътинди хъанатIа, куьне хъсандиз фикир це!

Раззакъди (ризкьи Гузвайда) ви гъиле чарабурун ризкьини вугузва, Ада вакай гъа и ризкьи хуьзвай ва ам масабуроз пайзавай арачи авунвайди рикIелай алудмир. Ихътин къайда сир Чизвайда Вичи кхъенвай къадар кьилиз акъудун патал эцигнава.

шагъидар адахъ галаз гуьруьш хъан-вай Али асгъабдин عليه السلام ва загъид инсан-рин (терги-дуьнья) гафар я. Ихътин гафар пара ава, гъавилай за абур вири ахъайдач.

Ам ацукъай чкадал къацу веъ экъечIайла адаз Хидр (хадра – къацу-ди) лугъудай тIвар гана. ГъакIни ада капI ийидай вахтунда пел галукай чилел веъ экъечIдай лугъузва. Садбуру адан тIвар Баля тир лугъузва. Вичин уьмуьрдин эхирдай Мугъаммад Пайгъамбар عليه السلام адахъ галаз гуьруьш хъана. Адакай чи Пайгъамбардин عليه السلام асгъаб хъана.

Ибн Аббаса лагъайвал, гъар Арафа-дин юкъуз (гъаждин арада) Хидр عليه السلام ва Ильяс عليه السلام Арафа дагъдал гуьруьш жезва. Минада абуру сада-садан кьил-лел алай чIарар твазва. Ахпа абуру сада-садан чIарар вахчузва ва дуьа клелайдалай кьулухъ къакъатзава. Ла-гъанва хъи, Хидрдал عليه السلام ва Ильясал عليه السلام и дуьньяда Къуръан амай кван чан аламукъда.

«Бадаи'у ззугъур» ктабда лагъанва: «Даджал акъатайла Хидр عليه السلام адахъ галаз гуьруьш жада ва лянет хъайи Даджала ам кIус-кIус авуна рекьиде. Аллагъ-Таалади, лагъайтIа, адал чан хкида.

Яб це, берекат къачун патал за адан уьмуьр башламишай къайдадикай ахъайда.

«Бадаи» ктабда кхъенва хъи, адан буба Айсан несилдикай Амил тIвар алай падишагъ тир. Гъеле гъвечIизмаз бубади Хидрдиз عليه السلام тербия гун патал муаллимдин кьилив ракъурзавай. Тербиячидин кIвализ фидай рекъе гъар юкъуз ам са рикIиз чими диндар инсандал дуьшуьш жезвай. Гъа икI, гададиз а касдин кьилих бегенмиш хъана.

Идалай кьулухъ Хидр عليه السلام мад муал-лимдин кьилив хъфенач. Муаллимди гада кIвале акъваззава лагъана фикир-завай, адан бубадиз, лагъайтIа, хва му-аллимдин патав фейиди хъиз жезвай. Хидр عليه السلام гъа и диндар касдин кьилив физ хъана. Йисар фена акъатна ва Хидрди عليه السلام вичиз адакай пара менфят хкудна. Адаз илим чир хъана, Аллагъ-Тааладиз ибадат ийидай къайда чир хъана, эдебрикай чирвилер ва хъсан кьилихар къачуна.

Хидрдикай عليه السلام жаван хъайила бубади ам эвленмиш авун къетIна. Сифтедай ада вичиз эвленмиш жез кланзавач лугъузвай, амма бубади вич санал тан тийидайди чир хъайила, ада разивал гана ва пачагъдин рушал эвленмиш хъана. Мехъерилай кьулухъ ада папаз вичихъ сир авайдакай хабар гана. «Нагагъ вуна ам хвейитIа, вун бед-бахтвилерикайни азабдикай кьутар-миш жада. Хуьз тахъайтIа, вуна зун беябурда ва вун я и дуьньяда, я агъа дуьньяда бахтлу жадач», - лагъана Хидрди عليه السلام. Папа и шартIар къабулна ва секиндиз итимдиз лагъана: «Гъан, ахъай заз ви сир».

Хидрди عليه السلام ахъайна: «Зун мусурман я, зи буба табий жезвай диндиз зун табий жезвач. Зун дигегъийрихъ муьгъгеж туш (Хидр عليه السلام жергедин инсан тушир). Эгер вун рази хъайитIа, вавай захъ галаз акъвазайтIа жада, я туш хъи за вун ви кIвализ рахкурда». «Зун рази я», - жаваб гана папа ва адахъ галаз акъвазун къетIна.

КъатIа ама

Вагъабитдин гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авани?

КЪИМЕТЛУ ЧИРВИЛЕРИН ХАЗИНА

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Пайгъамбардин ﷺ асгъабри гаф сад авуна (иджма') лагъана хъи, Пайгъамбар ﷺ рагъметдиз фейидалай кьулухъ адаз эвер гудай ихтияр ава, гъакни вири хъсан инсанриз. Пайгъамбар ﷺ ва хъсан ксар эхиратдиз мугъман хъайидалай кьулухъ тавассуль ийидай ихтияр авач лугъузвай касди Исламдин алимар сад хъана лагъай гаф инкар ийизва. Вири алимри тестикъарзава хъи, абурун фатвадилай (къарар) нарази касдин гафар къабулзава. Хъайи къван вири вакъияяр и ктабда гъыз жедач – абур лап пара ава. Абур чал Пайгъамбардилай ﷺ кьулухъ яшамыш хъайи инсанрилай (салафун) агакънава. Са сеферда пис кьурамаг атайла ва халкъдиз яшамыш жез лап четин хъайила Мединадин халкъди Айшадиз шикаятар ийиз эгечIна. Ада абуруз ихътин меслят кьалурна: «Куьн Пайгъамбардин ﷺ сурал алад ва аданни цавун арада са шейни тежедайвал дактар ая». Абуру гъахътин дактар авуна ва марф къвана.

Гъакни гъаж авурдалай кьулухъ халиф Мансур Пайгъамбардал ﷺ зиярат авун патал Мединадиз атана. МискIинда ам имам Маликал ﷺ дуьшуьш хъана ва адавай хабар къуна: «Пайгъамбардин ﷺ сурун патав дуьа ийидайла ам гъикI авуртIа хъсан я – чин Къибледихъ элкьуьрна ва Пайгъамбардин ﷺ суруз далу гана ва я акси яз, - чин Пайгъамбардин ﷺ сурухъ элкьуьрна ва Къибледиз далу гана?» Имам Малика ﷺ адаз ихътин жаваб гана: «Пайгъамбардихъгай ﷺ жуван чин элкьуьрмир. И Пайгъамбар ﷺ ви куьмекчи (арачи) ва ви ата-буба Адаман ﷺ куьмекчи я. Вуна Пайгъамбардиз ﷺ чин гана адавай шафаат (тереф хуьн) тIалаб ая, ваз ам гуда». Шафаатдин мана куьмек гун я. Къуй Аллагъ-Таалади чун вири шафаатдиз лайихлу авурай!

Абу Гъанифади ﷺ агакъарна: «Умар асгъабди ﷺ лагъана: «Пайгъамбардин ﷺ сурал атай касдиз чин адахъ элкьуьрна ва далу Къибледиз гана адаз салам гун сунна я. Ахпа Пайгъамбардикай ﷺ арачи авуна Аллагъдивай ﷺ тIалабна кIанда. Идалай кьулухъ Пайгъамбардиз ﷺ эвер гун лазим я: «Я Расуляллагъ ﷺ, Аллагъди ﷺ зи дуьа къабулдайвал за вавай шафаат ва куьмек тIалабзава». Багъдадда яшамыш жедайла имам аш-Шафииди ﷺ имам Абу Гъанифадин ﷺ сурал зиярат ийидай. Сурал атана салам гайидалай кьулухъ ада Аллагъдивай ﷺ вичин игътияж Абу Гъанифадин ﷺ гъуьрметдай кьилиз акьудун тIалабзавай. Юсуф Набгъаниди «Шавагъид уль-гъакъ» («Гъакъикъатдин шагъидвилер») ктабда кхъизва: «Имам Агъмада ﷺ имам аш-Шафиидин ﷺ тIварцIелди Аллагъдивай ﷺ тIалабдай. Ада тIалабзавай къайда акурла хва Абдуллагъ тажуб жедай. Хва тажуб хъанвайди акурла имамди лагъана: «Имам аш-Шафии ﷺ инсанар патал ракъиниз тешпигъ я, беденар патал – сагъламвилез». Имам ан-Нававиди лугъудай: «Марф тIалабиз экъечIай инсанрин арада хъсан, лайихлу кас яз гъисабзавайди аваз хъайитIа, адан гъуьрметдай дуьадиз жаваб гун Аллагъдивай ﷺ тIалабун сунна я». «Я Рабби, чна Вавай Ви куьмек афлан касдин тIварцIелди тIалабзава, яни адан гъуьрметдай

къванни. Умар асгъабди ﷺ Пайгъамбардин ими Аббасан ﷺ гъуьрметдай тIалабай къайдада тIалаб ая. Имам ан-Нававиди агакъарна: «Му'авияди ва масадбуру гъакни савадлу инсанрин гъуьрметдай марф тIалабзавай». «Игъия 'улюму-д-дин» ктабда имам аль-Гъазалиди лагъана: «Пайгъамбардин ﷺ сурал зиярат авур инсанди ихътин дуьа кIелна кIанда: «Я Рабби, гунагърилай Вавай гъил къачун тIалабун патал чун Ви Пайгъамбардин ﷺ кьилиз атанва. Чна вавай Вуна гъуьрмет ийизвай, Валай гъейри мад садазни чин тийизвайдан тIварцIелди тIалабзава». Пайгъамбардин куьмекдалди (та-вассуль) Аллагъдиз ﷺ мукъва жез кIанзавай инсанрин акъида (инанмишвал), дугъриданни, гъакъикъиди я. Гъакъикъатда, Аллагъ-Тааладин гафарал, Пайгъамбардин суннадал ва асгъабар сад хъана лагъай гафунал бинеламиш хъана тавассуль дуьз рехъ я лагъайтIа жеда. Ихътин инсан-

Пайгъамбардин ﷺ авлияйрин гъуьрметдай Аллагъдивай ﷺ тIалабуниз тавассуль лугъуьза. Тавассуль вири дуьньядин мусурманри ийизва, ам ийидай ихтияр авайди тестикъарзавай Къуръандай ва Суннадай къачунвай хейлин делиларни ава.

рин иман камилди я, абурун ибадат къабулзава, вучиз лагъайтIа абур чпин фикирра ва амалра Аллагъдиз ﷺ ва Адан Расулдиз ﷺ муьтIуьгъ жезва. Аллагъдиз ﷺ ва Адан Пайгъамбардиз ﷺ муьтIуьгъ инсанар хъсан амалрин иесияр я. Аллагъ-Таалади абуруз дуьз рехъ кьалурналди хушбахтвал къисметна. Гъакни абур пайгъамбардин, гъахъ гъай, халисан савадлу лукIарин (сиддикъун), дин патал чанар ганвай (шагъидрин) ва хъсан кьилих авай (салигъун) инсанрин рекъай физва. Пайгъамбардин тIварцIелди шафаат ва куьмек тIалабун ширк я ва гъакI ийизвайбуру мушрикяр я лугъузвайда, Аллагъ ﷺ ва Адан Пайгъамбар ﷺ, асгъабар ва абуруз табиь хъайи салафар (гъижрадин сифте пуд йисуз яшамыш хъайи алимар, имамар) инкар ийизва. Вучиз? Вучиз лагъайтIа ширк – им инсанди Аллагъдилай ﷺ гъейри са маса шей Аллагъдай гъисабун ва я адаз Аллагъдин ﷺ сифатрикай сад талукъарун я. Тавассуль, лагъайтIа, Аллагъдин ﷺ лукIариз талукъ сифат

я, ам Аллагъдин ﷺ сифатрик ва Адан амалрик акатзавач. Гъатта вагъабитрин арада тавассуль инкар тийизвайбуруни ава. Месела, вагъабитри саймишзавай Вагъид Заман лугъудай касди къейдна: «Пайгъамбарар ва хъсан инсанар кечмиш хъайидалай кьулухъ абурувай чан алай вахтунда тIалабай шейэр – тереф хуьн (шафаат), дуьа ва мсб. – тIалабун ширк туш». Магъа и алимди лагъана: «Чакай бязибуру ширкдин месэла инсафсуз ийизва, адахъ галаз гъарамдин ва меслят къалур тавунвай амалар алакьалу ийизва. Гъа идалди абуру Исламдин гъалкъа лап гуьтIуь ийизва». «Чакай бязибуру» гафарин мурад Ибн Абдулвагъаб я. ИкI хъайила, и алим вич вагъабит ятIани, ада Ибн Абдулвагъабан «тавассуль – ширк я» лугъудай гафар къабулзавач. Амма Дагъустанда авай вагъабитар лап ахмакъар я. Ахмакъ инсандал агакъай илимни гел галамачиз квахъда. Инал гъанвай гъадисар вири гъакъикъи ва

мумкинвал инсанриз ганвай Аллагъ-Тааладивай мусурманрикай сада Пайгъамбардиз ﷺ эвер гайила адаз ван къведайвал ийиз жедачни бес?! Чалай Аллагъди ﷺ гъил къачурай! Мусурманар, мад фикир хъия! Квез Пайгъамбардин ﷺ, адан асгъабрин ва абурун терефдаррин рекъиз табиь жез кIанзавагIа, и вагъабитрикай квез берекат жедач, абурукай куьне-куьн хуьх!

Тарикъат ва шариат квез лугъуьза? Абурун арада гъихътин тафават ава?

И ихтилатдин себеб Хунзах райондин Хиндах хуьрйя тир Джамал Гъасанова ракъурай кагъаз хъана лагъайтIа жеда. Адан кагъазда са шумуд суал авай. Джамал, мусурман стха, ви суалрин гайи жавабар илимдихъ къекъезвавай вири инсанар патал менфятлугур хуьн патал за Аллагъдин ﷺ куьмекдалди заз алимривай ван хъайи гафарал бинеламиш хъана и ихтилат тухуда. Эгер ам гъакъикъиди хъайитIа, вуна къабул, тахъайтIа, инкар ая. Эгер ваз са гъихътин ятIани гъалатIа акуртIа, ам дуьзар хъия ва залай гъил къачу. Магъ суалар арадал атайтIа, абурни заз гайитIа жеда. Гъа икI, чун сад-садан гъавурда акъада ва сада-садавай, инша-Аллагъ, илим къачуда, илим садалай-садал агакъзавай шей я, Аллагъдиз ﷺ кIан хъайитIа.

Суфийри лугъуьза: «Тарикъат – им Аллагъ ﷺ чириз кIанзавайбуру табиь жезвай къетIен рехъ я». Сад лагъайди, Тарикъатдин вирдер кьилиз акьудун патал, абур дуьздаказ ийидай къайда чирдай гъакъикъи ихтияр (иджаза) ганвай ва абур чирун буйругънавай (амр) кас хъана кIанда. ИкI хъайила, маса инсанриз Тарикъат чирун патал ихтияр къве шейинилай: ихтиярдилай ва буйругъдилай аслу я. Эгер и къве шартI кьиле хвенвачтIа, инсан шариатдин илимда гъихътин еке дережайрив агакънаватIани, Тарикъатдин имамри адаз маса инсанриз вирдер гудай ихтияр гузвач. Тарикъатдин ктабра кхъенва: «Лазим тир ихтияр авачиз вирдер пайзавай шейхинин муьрид гъелек жеда» (яни адан руьгъ гъелек жеда).

Тарикъатдиз гъар жуьре рекъер ава. Абурукай гъар садаз ктабра кхъенвайдахъ галаз къадай махсус везифаяр (вирдер), абур ийидай къайдаяр талукъ я. ГъикI шариатдин кьуд мазгъабдиз имамар аватIа, гъакI суфизмдин гъар са рекъиз вичин имам ава. Месела, Накъшубандия Тарикъатдин имам Мугъаммад аль-Бухари я, Шазалия Тарикъатдин – Абу аль-Гъасан аш-Шазали, Къадирия Тарикъатдин имам Абдул Къадр Гилани, Зугъадия Тарикъатдин – имам аль-Гъазали ва мсб. Тарикъатрин тIварар дегиш хуьн мумкин я. Месела, Накъшубандия Тарикъатдин сифте тIвар Сиддикъия тир. ГъикI хъи, сифтени-сифте Пайгъамбардилай ﷺ кьулухъ гъа и рехъ Абу Бакр ас-Сиддикъа давамарна. Ахпа адаз Пайфурия лугъудай тIвар гана, амма виридалайни машгъур хъайи адан тIвар Накъшубандия хъана. Гъа и тIвар гайидалай кьулухъ адаз Халидия, ахпа Магъмудия лугъуз хъанайтIани, къенин юкъуз халкъдин мецел алай тIвар Накъшубандия хъанва.

КъатI ама

Гъакъикъи мазгъабрихъ галаз алакълалу месэлайяр

ШАРИАТДИН МЕСЭЛАЙРА ВАГЪАБИТРИН ЯГЪАЛМИШВАЛ

Эвел – алатай нумрайра

Къурамугъаммад-гъажу Рамазанов

Суал: Эхирмжи вахтара акъатнавай ягълмиш хъанвай инсанри чпин фикиррихъ ва инанмишвилерихъ галаз къан тийизвай вири шейэр инкар ийизва. Пайгъамбардин ❸ девирда авачир чпиз бегенмиш тахъай вири шейэриз абуру бид'а (цйийивал) лугъузва. Бес Пайгъамбарди ❸ тавур вири амалар чаз авун гъарам яни?

Жаваб: Пайгъамбарди ❸ тавур амалар авун умматдиз гъарам туш. Къуръанда лагъанва (мана): «Куъне квез Пайгъамбарди ❸ гъарам авунвай амалар ийимир» («Аль-Гъашр» сура, 7-аят). И аятда Пайгъамбарди ❸ гъарам авунвай амалар ийимир лугъузва, амма ина ада тавур амалар ийимир лагъанвач. Вагъабитри чпи Пайгъамбарди ❸ тавур дуньядин амалар мукъвал-мукъвал ийизва. Месела, Рамазандин вацра витрдин кпунал зур сятинин къене яргъи дуъяр келзава. Чи Пайгъамбарди ❸ исятда вагъаби-

татай месэлайрин гъакъиндай пара къарарар къабулна. Къарарар абуру Пайгъамбарди ❸ авур амалрихъ ва лагъай гафарихъ галаз къурвал къабулна.

Пара къарарар Исламдин еке башчийри Къуръанда бинеламиш хъана ва гъакъикъи гъадисрихъ галаз гекъигна къабулна. Къарарар къабулдайла, аллимри делил хъиз Къуръан, гъадисар, къияс (сад хътин шейэр сад-садахъ гекъигун), иджма' (вири имамрин сад хъанвай гаф) ишлемишзава. Вагъабитри Пайгъамбарди ❸ и амал авур туш, а гаф лагъай туш лугъуз хъайитлани, гъа са вахтунда ам къиясдихъни иджма'дихъ галаз къур амал ятла, ийидай ихтияр ава. Пайгъамбарди ❸ вичи лагъанва: «За квез къадагъа авунвай шейэрикай яргъа хъухъ». И гъадис имам Муслима ва Бухариди агакъарна. Пайгъамбарди ❸ вичи тавур амалрикай яргъа хъун эмирнач хъи. Гъавилай Пайгъамбарди ❸ са кар тавун - им а къвалах ийидай ихтияр авачирди тескиъарзавай делил туш. Амма им гъар са инсадиз ибадат ийидай вичиз къандай къайда туькъурдай ихтияр ава лагъай члал туш. Им чна чал агакънавай асгъабрин, таби'инрин, имамрин ва еке алим-

тади ийимир, абур имансузвиле тахсирлу авуналди вакай имансузди хъун мумкин я». Ахпа ада Мугъаммад бин Абдулвагъабаз Къуръанда Исламдин рехъ тур инсандиз гъазурнавай азабрикай мукъят хъухъ лагъана («Рудуду шубугъати ссалафият» ктабдин 266-чиниз килиг).

Мугъаммад бин Абдулвагъабан хайи стха Сулеймана адан амалриз туьгъмет ийизвай ва адан амалар Исламдихъ галаз къан тийизвайбур тирди дуьздал акъудзавай ктаб кхъенва. А ктабдин тIвар «Ас-сава'икъуль илягъият фи-р-ради аляль вагъабият» я. Алай вахтундани и ктаб чи гъиле ава. Вагъабизмдин гъакъикъат ва ягълмишвал чириз къанзавайбуру и ктаб келрай. Ихътин инсандикай мужаддид гъикI хъурай?!

Сад лагъай асирдин мужаддид аллимри Умар бин Абдулазиз я лугъузва. Къвед лагъай асирдин мужаддид имам Шафии я, пуд лагъайдан – Абуль Гъасан Аш'ари ва я Ибн Сурайж, къуд лагъай асирдин – Исфирани ва я Са'лукъи, я тахъайтIа Бакъилани, вад лагъайдан – имам аль-Гъазали, ругуд лагъайдан – Закария аль-Ансари. И мужаддидрин инанмишвал лап къанелай Мугъаммад ибн Абдулвагъабан инанмишвиле акси я. Виликъдай хъайи халисан мужаддидрин инанмишвиле галаз къан тийизвай инанмишвал авай касдикай мужаддид гъикI хъурай? Ислам йисан вахтара дегиш жезвай мода туш хъи!

Мугъаммад бин Абдулвагъаба кхъенвайди келай кас ада Къуръандин аятар ва гъадисар кутугай чкадал ишлемиш тавунвайдан гъавурда акъада. Идан гъакъиндай инанмиш жез къанзавайда «Мизанул адил» ктабдин 148-151-чинар келрай. Гъадисда лагъанва: «Вичин акъулдихъ галаз къурвал Къуръандиз баян гузвай инсанди вичиз Жегъеннемда чка гъазуррай» (Тирмизи). Мугъаммад бин Абдулвагъаба шариат ва я гъакъикъат камил ийизвай (яни абуруз баян гузвай) гъич са ктабни кхъенач. Ада гъамиша гъвечли ктабар кхъизвай, абуруни анжах ихътин гафар тир авайди: ширк – бид'а, ширк – бид'а, мусурманрикай кафирар хъанва, абурухъ галаз женг тухун лазим я ва мсб. Исятда чи гъиле адан вири гъвечли ктабар санал къватIнавай къватIал ава. Бес ихътин инсандикай мужаддид хъун мумкин яни?

Нагагъ инсан мужаддид ятIа, ада Ислам цйийи хъувуна, адал чан хъана, ам райж авуна къанда. Ам акъатайдалай къулухъ къве виш йисан къене Пак Меккадин ва Мединадин чилел мусурманрин иви экъична. Эхирни Англиядин куьмекдалди 1926-1927-йисара вагъабитри Меккадани Мединада гъукум чпин гъиле къуна. Идакай, инша-Аллагъ, генани куьлуш-шуьлуьярни галаз чна ктабдин эхирдай ахъайда. Исламдин гъукуматра райж хъайи фитне, къалмакъал себеб хъана Осман халифатни чкъана. Ам чкъайдалай къулухъ халифатдик квай вири гъукуматар имансуз гъукуматрин (Англиядин, Франциядин ва мсб.) гъуьнтIуьник акатна. Исламдал икъван бедбахтвилер желб авур инсандикай мужаддид хъун мумкин яни къван?

КъатI ама

Мискинар мармардалди гуьрчегарун, къакъан минараяр эцигун, Исламдин типографияр ачухун, ктабар чапдай акъудун - Пайгъамбарди ❸ тавур къвалахар я.

три келзавай дуъяр келнач хъи. ГъакIни вагъабитри жуьма кпунал къве сеферда азан гузва. Вучиз им абуруз ихтияр ава?

Мискинар мармардалди гуьрчегарзава, къакъан минараяр эцигзава, Исламдин типографияр ачухзава, Исламдин конференцияр къиле тухузва, чпин башчийриз Ибну Таймийадиз ва Мугъаммад ибн Абдулвагъабаз «Шейхуль Ислам» лугъудай тIварар ганва. ГъакIни Мугъаммад ибн Абдулвагъабан хайи югъ къейд ийизва, Исламдин университетар ачухзава ва абур гъар жуьре инсанрин тIварарихъ язава, СМИ, микрофонар, телефонар ишлемишзава ва мсб. Ибур вири чи Пайгъамбардин ❸ девирда авачир цйийивилер я. Эгер абуру вири цйийивилер ягълмишвал я, ягълмишвили инсан Жегъеннемдиз ялзава лугъузватIа, бес вучиз вагъабитри чпи Пайгъамбардин ❸ девирда авачир къван шейэр тазвач?

Диндин месэлайрин гъакъиндай, лагъайтIа, асгъабрини имамри Пайгъамбардин ❸ девирда арадал

рин къарарар, гъатта абур Пайгъамбарди ❸ авунвачиртIани, къабулун лазим я лагъай члал я. Вагъабитдин тапаррихъ яб акална Аллагъдиз ❸ къани амалар тун дуьз туш. Идалайни акъалтIай жаваб къанзавай касдивай Ассайд Мугъаммад бин Алави Маликидин «Мангъажу ссалафи фи фагъми ннусуси» ктабдин 551-580 чинар келайтIа жеда.

Суал: «Вагъабитри Мугъаммад бин Абдулвагъаб Ислам цйийи хъувунвай мужаддиддай гъисабзава. Чпин гафар тескиъардайвал абуру гъар асирда Ислам цйийи хъийидай инсан акъатда лугъузвай гъадис гъизва. Дугъридани, ам мужаддид тирни?

Жаваб: Вагъабитрилай гъейри мад гъич садани ам мужаддид тир лугъузвач. Мугъаммад бин Абдулвагъаб ягълмиш хъайидалай къулухъ Мединадин еке алим, Ибн Абдулвагъабан муаллим Мугъаммад бин Сулейман аль-Курдиди адаз кагъз кхъена: «Эй Абдулвагъабан хва! Мусурманар имансузвиле тахсирлу ийиз вуна

Ризки атуниз манийвал ийизвай себебар

Ризки атуниз винидихъ галай амалри манийвал ийизва:

1. Гунагъар; 2. Экуьнин кпунилай рагъ экъечIдалди авай вахтунда ксун; 3. Гзаф ва мукъвал-мукъвал ксун; 4. Къецила (яни аврат кIев тавуна) ксун. 5. Къецила цвар ягъун; 6. Жунубдин гъалда (фарз жендек чухъ-

Макъала:

Гъасан Амаханов

хъун лазим хъайила) аваз тIуьн тIуьн; 7. Къуьнт яна тIуьн тIуьн; 8. Стодал аватай фан гъвелер тIуьн тавуна гадарун; 9. Чичекдин ва я серкиннин пиришар цIай яна кун; 10. КIвал миъдайла, пек кул хъиз ишлемишун; 11. КIвале зирзибил тун; 12. Къуьзуь инсанрин вилик кваз фин; 13. Дидебубадиз абурун тIварар къаз эвер гун; 14. Вуч гъиле гъатайтIани, ам сарара экъуьрун; 15. КIвалин гуьрцелдал ацукъун; 16. Рақларин са хилехъ агатна акъвазун; 17. Гъамам ва гъажетхана санал авай чкада дастамаз къачун; 18. Жувал алай партал цун (яни хтIун тавуна); 19. Къежей чин парталдалди къурурун; 20. КIвале хушракандин муг тун; 21. Кпунин гъакъиндай къайгъусуз хъун;

22. Экуьнин капI авурдалай къулухъ тадиз мискIиндай экъечIун; 23. Суьрсет маса къачуз базардал фейила, ана гзаф вахт акъудун; 24. Жуван веледриз пис дуъа авун; 25. Недай ва хъвадай шейэр авай къапар кIев тавуна тун, иллаки йифиз;

26. Уф гана чирагъдик квай цIай хкудун; 27. Ханвай къелемдалди кхъин; 28. Сарар ханвай рекъиналди къил эвягъун; 29. Жуван дидебубадиз хийир-дуъа тавун; 30. Ацукъна бармак алукулун; 31. КIвачел алаз шалвар алукулун; 32. Шкъакъвал; 33. Алазни-алачиз къенят авун; 34. Кагулвал; 35. Девлет харжна вара-зара авун; 36. Лап астадаказ амалар авун; 37. Диндин ферзериз лайхлу фикир тагун.

Аллагъдин Расулди ❸ лагъана: «Ризки куьне садакъа гуналди тIалаб». Яни са манат садакъадиз гайи касдиз Аллагъди ❸ цIуд сеферда гзаф гун хъийида, гъатта Исламдин рекъе харжнавай бязи садакъайрай ирид виш сеферда артуханди Аллагъди ❸ вахкун хъийизва.

Уьмуьрда берекат артухарзавай дуъа

«СубхIаналлагъи миль-аль мизани ва мунтагъаль гIильми ва маблягъа-рридза ва зинаталь гIарши валь хIамду лиллягъи миль-аль мизани ва мунтагъаль гIильми ва маблягъа-рридза ва зинаталь гIарши ва ля илягъа илля-лагъу миль-аль мизани ва мунтагъаль гIильми ва маблягъа-рридза ва зинаталь гIарши, валлагъу акбару миль-аль мизани ва мунтагъаль гIильми ва маблягъа-рридза ва зинаталь гIарши».

И дуъа гъар юкъуз экуьнин ва гъетрен кпунилай къулухъ пуд сеферда кIелун меслят къалурзава.

Чешме: «ТагIлим аль-мутагIалим».

Суннат истихара капI

Истихара гаф, араб чIалай таржума авурла, меслят тIалабун лагъай чIал я. Яни истихара капI ийизвай инсанди Аллагъдивай ﷻ меслят тIалабзава. Са кIвалах ийиз кIанзавай, амма адакай хийир ва я зарар жедатIа чин тийизвай инсандиз истихара капI авун меслят кьалурзава.

Макъала:
Адил Ибрагъимов

Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лагъанва: «**Адаман** ﷻ **рухвайрин** (яни инсанрин) **бахт Аллагъдивай** ﷻ **истихара авун ва бахтсузвал истихара тавун я**» (Изах) 46-чин).

Маса гъадисда Аллагъдин Расулди ﷺ лугъузва: «**Къекай садаз са кIвалах ийиз кIан хъайила, ада къе ракат капI авурай ва вичин рикIе авайди лугъурай, ахпа дуьа кIелрай**» (Ибн Мажагъ). Джабир бин Абдуллагъа ахъайна: «**Аллагъдин Расулди ﷺ чаз гъикI Къуръан чирзаватIа, гъакI гъи кIвалах ийиз хъайитIани истихара ийиз чирна**» (Тирмизи).

Са арифдар инсанди лагъана: «Къуд шей ийизвайдаз къуд шей Аллагъди ﷻ багъишда: 1. Шукур ийизвай инсандиз генани гзаф няметар гуда; 2. Туба ийизвай инсандилай гъил къачуда; 3. Хъсан амалар ийидайвал къумек тIалабзавайдаз а къумек гуда; 4. Гъамиша меслят тIалабзавайди (истихара ийизвайди) гъалатрикай хуьда». ИкI хъайила, истихара хъсан шей я, гъавилай ам вири кIвалахра, иллаки важиблу крара авуна кIанда. Инал чна исътада истихара ийидай къайда кхъида. Эвелни-эвел чаз Пайгъамбарди ﷺ чирайвал къе ракат капI ийида. КIпунин ният ихъгинди я: «Ният авуна за къе ракат суннат истихара капI авуниз Аллагъ патал». Сад лагъай ракатда «аль-Фатигъадин» гуьгъуьнай «аль-Кафирун» сура ва къвед лагъайда «аль-Ихлас» кIелда. «аль-Кафирун» сура чин тийизвай инсандивай къе ракатдани «аль-Ихлас» кIелайтIа жеда. КапI куьтягъайла и дуьа кIелда: «Аллагъумма инни астахирука бигIилмика ва атакъдирука бикъудратика ва асълука мин фазликал гIазими фаиннака такъдиру ва ла акъдиру ва тагIяму ва ля агIяму ва анта гIаллямул гъуйуби. Аллагъумма ин кунта тагIяму аннагъу (инал квез ийиз кIанзавай шейиникай лугъуда) хайрун ли фи дини ва дунья ва магIаши ва гIакъибати амри ва гIажилигъи ва ажилигъи факъдиргъу ли ва яссиргъу ли сумма барик ли фигъи, ва ин кунта тагIяму аннагъу (инал квез ийиз кIанзавай шейиникай лугъуда) шаррун ли фи дини ва дунья ва магIаши ва гIакъибати амри ва гIажилигъи ва ажилигъи фасрифгъу гIанни васрифни гIангъу вакъдир лиял хайра хIайсу кана сумма раззини бигъи». И дуьадин мана: «Я Аллагъ, за Вавай Ви илимдалди зун патал вуч хъсан ятIа, гъам хкъгъун тIалабзава, за Вавай куьмек тIалабзава, гъакъикъатда, завай са шейни ийиз жезвач, Вавай жезва, за са шейни чизвач, Ваз чизва. Я Аллагъ, гъакъикъатда, им (инал квез ийиз кIанзавай кIвалах лугъузва) зи кIвалах я, ам зун, зи дин, дуьньядин ва эхиратдин уьмуьр патал хийирлуди ятIа, Вуна заз а кIвалах къисмет ая, гъа карда зал берекат ракъура ва ам ийиз заз регъят ая. Амма а кIвалах (инал мад ниятда авай кIвалах лугъуда) зун, зи дин, дуьньядин уьмуьр ва эхиратдин уьмуьр патал чIуруди ятIа, Вуна ам залай алуд ва са хъсан кIвалах къисмет ая, ам гъина аваз хъайитIани ва адалди зун рази ая». Нагагъ и дуьадилай къулухъ рикIи куьн а кIвалах авунихъ ялзаватIа, ам авун хъсан жеда; рикIи адахъ ял тавуртIа, ам тавун хъсан я. Эгер куь рикIи са патахъни ял тийиз хъайитIа, истихара тикрар хъийида, гъатта ирид сефердилаини гзаф хъайитIани («Ифсах»). Гъелбетда, истихара гъарам тир ва меслят кьалур тавунвай амалриз ийидач.

Мусурман чандик квайла вуч авун лазим я?

ГЪАР СА ИНСАНДИЗ ЧАРАСУЗ ЧИР ХЪУН ЛАЗИМ ТИР ШЕЙЭР

Чандик квай инсанди сад лагъайди, веси туна кIанда, Аллагъдикай ﷻ хъсан фикир, яни Ада вичин гунагърилай гъил къачуда лагъана фикир авун лазим я. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Чандик квай инсанди Аллагъди ﷻ вичелай гъил къачуда лагъана умуд кутурай» (Абу Давуд).

Макъала:
Мугъаммад Гъаджиев

Са гафуналди, мусурмандиз Аллагъдин ﷻ азабдикай кичIе хъана ва гъа са вахтунда ада Аллагъдин ﷻ регъимдик умуд кутуна кIанда. Ихътин гъалда аваз и дуьньядай феи кас азабдикай азад жеда лагъанва Пайгъамбарди ﷺ (Тирмизи, Ибн Мажагъ).

Чандик квай инсанди ихътин дуьа авун лазим я: «Я Аллагъ! Къиникъин четинвилериз дурум гуз заз куьмек це. Зи гунагърилай гъил къачу, зун Ви регъимдик кутур ва Ви кыливал хутах». Мукъвал жележегда вич эхиратдиз мугъман жедайди чизвай инсан жезмай къван хъсан амалар ийиз, вичин гунагърилай гъил къачун тIалабиз чалишмиш хъана кIанда. Ада хизандиз вич кечмиш хъайила сабур ая, шариатди къадагъа авунвай амалар мийир лугъун лазим я.

Чандик квай инсандиз зикир авун, салават кIелун ва иллаки «аль-Ихлас» («Къулгъу») кIелун меслят кьалурнава. КъуртIубидин «Ат-Тазкира» лугъудай ктабда Пайгъамбардин ﷺ гъадис кхъенва: «**Рекъизвай касди пуд сеферда «Аль-Ихлас» сура кIелайтIа, ам сурун азабдикай азад жеда. Къияматдин юкъуз малаикри ам чпин гъилераллаз СиратI муькъвелей Женнетдиз тухуда**».

Мусурман чандик квай вахтунда адаз куьмек гуз регъимдин малаик къвезвайди малум я. Нагагъ ам авай кIвале аврат (дишегълидин гъилерин капашрилайни чинилай гъейри амай вири беден, итимдин пицинилай метIералди) ахъазвай, пIапIрус чIугъазвай ва я ички хъазвай инсан аваз хъайитIа, малаик а кIвализ гъахъдач. Нетижда малаикдин чкадал адан кыливал шайтIан къведа, икI хъайитIа а кас гъатта динсуз и дуьньядай финин ва Жегъеннемдиз акъатуни мукъаятвал ава.

Руьгъ бедендай акъатдайла ийидай амалар

Эвелни-эвел, инсанди чан гуз башламишай арада ам эрчи патал къаткурна кIанда, адан хуру ва чин Къибледихъ элкъведайвал. Эгер эрчи патал къаткурриз четинзаватIа, чапла патал къаткурна кIанда, гъакIани жезвачтIа, далудал къаткурда, амма адан чин ва кIвачерин дабанар Къибледиз килигдайвал кылик са шей кутада.

Чандик квайдан кылихъ ацукъна са тIимил ван алаз «ля илягъа илляллагъ» (Сад Аллагъдилай гъейри мад аллагъар авач) гафар лугъун

лазим я. Аллагъдин Расулди ﷺ лагъана: «Чандик квай касдин кылихъ кхъуь, адан вилик акъвазна ля илягъа илляллагъ» гафар лагъ ва адаз Женнетдин шад хабар це. Гъа арада гъатта диндар инсан ийиртийир жезва ва шайтIан инсандив агъатзава. Аллагъдал ﷻ кын хъуй, Азраил малаик акулитай виши сеферда гапурдал ягъун эхиз регъят я. Аллагъдал ﷻ кын хъуй, инсандин къеняй руьгъ акъатдач, гъатта бедендин вири паяри са-сада тIал гъисс тавунмаз» (Абу Нуайм). Ибн Гъиббана агакъарзавай гъадисда лагъанва: «Чандик квай инсанриз «ля илягъа илляллагъ» талкъин ая (яни абурун кылихъ ацукъна и гафар лагъ), гъи касдин эхиримжи гафар «ля илягъа илляллагъ» хъайитIа, ам фад ва я геж Женнетдиз фида, виликдай ада авур амалрилай аслу тушиз». Келима-шагъадат талкъин ийизвай кас чандик квайдан варис, адал пехил кас хъун меслят кьалурзавач. Вучиз лагъайтIа адаз абуруз вич фад къена кIанзавайди хъиз жеда. И амал авуниз виридалайни лайихлуди кIеви дуст я. Ахъгинди авачтIа, гъелбетда, талкъин варисди авуна кIанда. Чандик квайди келима-шагъадат кIелун мажбурни авуна кIандач, вучиз лагъайтIа ихътин четин гъалда аваз вичив гужуналди ам лугъуз таз акурла адаз ам такIан жеда. ИкI тежедайвал ам хъуьтIуьл ва яваш сесиналди тикрарна кIанда. «Бушрал аль-карим» ктабда кхъенва: «Чандик квай инсанди кылихъ ацукъна са сеферда «ля илягъа илляллагъ» лугъун лазим я. Эгер ада и гафар тикрар тавуртIа, мад са сеферда лагъана кIанда. Нагагъ ада и гафар сивяй акъудайтIа ва абурулай къулухъ маса гафар лагъаначтIа, мад абур тикрар ийидай чарасузвал авач. Вучиз лагъайтIа мурад – инсанди эхиримжи гафар «ля илягъа илляллагъ» хъун я».

Чандик квайдаз яд гун

Чандик квай инсандиз яд гун сунна я (Замзамдин яд стIал-стIал гун

меслят кьалурзава). Гъадисда лагъанва: «**Рекъизвай касдин кыливал михъи ва ширин яд гъаз шайтIан къвезва ва лугъузва: «Залай гъейри мад садни ибадат авуниз лайихлу туши лагъ ва за ваз и яд гуда**».

Гъатта чан гузвай касди вичиз яд це лугъун тIавуртIани, ам гун меслят кьалурзава. Эгер це лагъайтIа, тагун гъарам я. Гъа икI кхъизва «Нигъаят» лугъудай ктабда.

«Ясин» ва «Ар-Ра'д»

сураяр кIелуникай Чандик квай инсанди кылихъ «Ясин» сура ван алаз кIелун сунна я. ГъакIни адан гуьгъуьнай «Ар-Ра'д» сура ван алачиз, къеняй кIелун меслят кьалурзава. Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Куь рекъизвайбурун кылихъ «Ясин» сура кIел» (Абу Давуд, Ибн Мажагъ).

«Ясин» кIелунихъ авай гъикмет – им чандик квай инсанди рикIел Къияматдин югъ хкун я. «Ар-Ра'д» кIелайла инсанди руьгъ бедендай регъятдиз акъатда. Гъадисда лагъанва: «Чандик квай инсанди кылихъ «Ясин» ва «Ар-Ра'д» сураяр кIелайтIа, а кас и дуьньядай цин къанихвал гъисс тавуна фида ва гъакI сурузни гъахъда».

ГъакIни гъадисда лагъанва хъи, Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ умматдай тир мусурман дастамаз гъаз чандик квай арада адан кыливал Жабраил малаик ﷺ къвезва. Гъавилай азарлу ва я чандик квай инсан гъамиша дастамаз гъаз жез алахъна кIанда. Са гъадисда лагъанва хъи, дастамаз гъаз и дуьньядай феи касдиз шагъиддиз къван суваб жезва. Чандик квай касдин патав ван алаз рахун ва я шехъун кутугнавач. Адан патав гъайла анжах хъсан шейэрикай ихтилат авуна кIанда, мукъвал-мукъвал дуьа кIелун лазим я. Умму Салаямади Пайгъамбардин ﷺ гъадис ахъайна: «Чандик квай ва я кечмиш хъанвай инсандал зиярат авурла куьне анжах хъсан шейэрикай ихтилат ая. Дугъриданни, куь гафарилай къулухъ малаикри «амин!» лугъузва» (Муслим).

Суфийрин суьгъбетар

ЛукІ рази хъайила, Аллагъ-Таалади адан къисмет дегешарда

Чалай вилик яшамаш хъайи са умматдик югъдиди Аллагъдиз ﷻ ибадат ийизвай инсан хъана. Жабраил малаик ﷺ адал тажуб жезвай. Ада Аллагъдивай ﷻ а касдал кѣил чѣугвадай ихтияр гун тѣалабна. Аллагъди ﷻ ихтияр гана ва адан кѣилив фидалди, Лавгъул-Магъфуздиз (къадар кхъенвай тахтаяр) килиг лагъана.

Жабраил ﷺ аниз килигна ва а касдин тѣвар бахтсуз инсанрин жергеда аваз акуна. Ибадат ийизвай касдихъ галаз таниш хъайила, Жабраила ﷻ адаз пис хабар гана. «Альгъамдулиллягъ!» лагъана а касди. Жабраилаз ﷻ адаз ван татайди хъиз хъана ва вичин гафар тикрар хъувуна. Амма а касди лагъана: «Шукур хъуй Аллагъдиз, эгер зун абурун арада хъуниз лайихлу туширтѣа, Аллагъди ﷻ абурун жергеда твадацир. Аллагъдиз ﷻ шукур хъуй шадвилени пашманвиле!» Мад Жабраил ﷺ адан рикѣин михъвилел тажуб хъана. Аллагъ-Таалади Жабраилаз ﷻ мад Лавгъул-Магъфуздиз килиг лагъана. И сеферда Жабраилаз ﷻ адан тѣвар бахтлу инсанрин тѣварарин арада аваз акуна.

Иблисдиз куьмек гузвайбурукай

Сирдин илим авай са вали касдиз са сеферда ийидай кар авачир къаткана ял язавай иблис акуна. Ада иблисдивай жузуна: «Инсанар ягъалмишар тавуна ваз ял ядай вахт гъинай къевеза?» «Гъакъикъи илимдихъ галаз къурвал амалар тийизвай алимри заз ял ядай мумкинвал гузва, абуру зи паталай

кѣвалахзава», - жаваб гана иблисди. Къуй Аллагъ-Таалади чун иблисдиз инсанар дуьз рекъелай алудиз куьмек гузвайбурун жергеда хъуникай хъурай!

Аллагъдин ﷻ регъимдалди Женнетдиз

Жабраил малаикди ﷺ чи Пайгъамбардиз ﷺ маса халкъарихъ галаз хъайи вақъиа ахъайна. Инсанар ахварай аватунин себеп жедайвал заз ам инал гъиз кѣанзава. Са инсанди кѣилди цин къулавай са къурамадтал вад виш йисан къене Аллагъдиз ﷻ ибадат авуна. И лукІ яшамаш жезвай чкадин мукъув хъиз чилай кѣайи ва ширин яд къевезвай булах акъатна ва анардин тар экъечѣна. Булахдилай яд хъунилайни тарцелай атѣана анар тѣуьна Аллагъдиз ﷻ ибадат авунилай гъейри мад и касдиз кар-кеспи авачир. Гъа и вад виш йисан къене ада гъатта гъич садрани кѣилин тѣал гъиснач. Ам рагъметдиз фейила, гъисаб-суал авурдалай къулухъ, Аллагъ-Таалади адаз лагъана: «Вун Зи регъим себеп хъана азабдикай къутармиш хъана, гъавилияй вакай Женнетдин агъали жеда».

И арада вичи вад виш йисан къене авур ибадатдал такабурулу хъана а касди лагъана: «Я Рабби, бес зун Женнетдиз жуван ибадат себеп хъана фидачни?» Яни адаз вич Аллагъди ﷻ анжах Адан регъимдалди ракъурда лагъайла, бегенмиш хъанач, адаз вичин амалралди къазанмишнавай Женнетдин агъали жез кѣанзавай. И арада Аллагъди ﷻ адаз лагъана: «Хъурай ман, ваз Женнетдиз ви амалралди физ кѣанзаватѣа, чун килигда вуч акъатдатѣа».

Аллагъдини ﷻ адаз виридалайни кѣеви гъисаб-суал авуна. Ада хабар къуна: «Вун хътин инсанри чпиз

тѣуьн, яд са гужуналди къазанмишзава, ваз къайи булах ва анардин тар гайиди вуж я?» Ада жаваб гана: «Вун, я Аллагъ ﷻ!» Ахпа Аллагъ-Таалади адавай жузуна: «Вун хътин лукІариз за пудкъанни цѣуд, къудкъад ва я виш йис уьмуьр гузва, вун, лагъайтѣа, вад виш йисан къене яшамаш хъана! Акъван яргъи уьмуьр ваз ни гана?» «Вуна гана, я Рабби!» - и жавабдилай гъейри адаз маса жаваб амачир. Ахпа Аллагъди ﷻ хабар къуна: «Вун хътин лукІар азарлу ва зайиф жезва. Вад виш йисан къене гъатта ви кѣил тѣа хъанач. Бес ваз сагъламвал гайиди вуж я?» И арадани ам муьтѣуьгъ хъана ва лагъана: «Вуна гана, я Рабби!» Мад Аллагъ-Таалади лагъана: «Вуна заз вад виш йисан къене ибадат авуна. Гъа и ибадат ийидай къуват ваз ни гана?» И суалдизни ада жаваб гана: «Вуна гана, я Рабби!» Эхирдайни Аллагъ-Таалади адавай жузуна: «Вун ни халкънава?» «Зун Вуна халкъ авунва, я Рабби!» - жаваб хъана ада.

Куьне фикир це, яшамаш жедайвал тѣуьн, хъун гайиди, вад виш йисан уьмуьр, гъатта кѣил тѣа тежедайвал сагъламвал гайиди, инсан халкънавайди Аллагъ-Таала я. Бес ибурук виридак ада вичин гъилералди авур са шей къванни амукънани?

И арада Аллагъди ﷻ адаз лагъана: «Гѣла вун Зи адалатлу жазадалди Жегъеннемдиз фида». Лугъудай гаф жагъун тавурла, азабрикай анжах Аллагъдин ﷻ регъимдалди къутармиш жедайдан гъавурда акъур лукІра эвер гана: «Я Рабби, Ви регъимдалди зун Женнетдиз ракъур».

Аллагъди ﷻ адан дуьадиз жаваб гана ва Вич Вичик умуд кутазвайбур патал регъимлуди я лагъана, адакай Женнетдин агъали авуна».

АЯЛРИН ЧИН

Хъипрекай къиса

Макъала:

Инна Байрамукова

- Аслан! Гъазур хъухъ, гъерекат! Чун балугъар къаз физва! – Асхада вичин гъвечѣи стхадиз гъарайна ва гъаятдиз экъечѣна.

Асланни вичивай жезвай саягъда тади авуна куьчедал экъечѣна. Адаз стхадихъ ва адан дустарихъ галаз сердиз физ кѣандай. Абурухъ галаз вахт шаддиз акъатзавай. Гъа икІ, Асхадан вири дустар кѣватІ хъана ва абур балугъар къаз фена.

Вацѣал агакъайла, гадайри циз рапар вегъена, ва балугъар гъатдатѣа лугъуз, вил алаз къерел ацукъна. Балугъар рапарал къевезвачир, гъавилияй гадайрин рикІ акъатзавай.

- Ша чна чил цикай хкудин, белки ана са шей гъатна, - теклифна Умара. Дустар рази хъана. Абуру тадиз чил хкудна, амма чилинани къацу хъипрекай гъейри мад са шейни гъатнавачир.

Гадайрик хъуьруьн акатна:

- Агъ, гъикъван гзаф балугъар чна къуна! – шаддиз лагъана Умара.
– Балугъдин шурпа ваъ, хъипрен кѣвачерикай французрин шурпа гъазурда чна! – ада хъипрен къулухъ галай кѣвач къуна ам дустариз къалурзавай. Гъвечѣи Асланалай гъейри амайбур вири хъуьрезвай, адаз, лагъайтѣа, кесиб къиб язух къевезвай. Гадайриз ам акуна:

- Эй, Аслан! Вун вучиз пашман я? Ваз къиб язух къевезвани? – дустар аялдай къал акъудиз башламишна. Асланан чин яру хъана ва абуруз далу гана ацукъна.

И арада гадайрикай сада лагъана: - Яб це! Ша чна бицѣи Асланакай

итим ийин!

Вири тажуб хъана:

- Гъи къайдада?

- Ада къиб тукІурай ман! Ма, чукІул къачу! Вун халисан итим тирди чаз къалур!

Гадаяр Асланай вуч акъатдатѣа лугъуз килигиз акъвазнавай. Адаз дустари вич итимдай гъисабна, вичиз гуьрмет авуна кѣанзавай. Эхирни ада чукІул къачуна ва къиб гъиле авай Умаран патав фена. Вичин стхадиз ам тукІвадайвал викѣгъвал бес жеда лагъана Асхад чѣалахъ жезвачир. Амма Аслана къиб къачуна ва къванцин патав фена, ам къванцел эцигна ва адан винел чукІул хкажна. Ингъе,

исятда ада хъипрен кѣил атѣуда!

Гадайри кисна гуьзетзавай.

Асланан гъил явашдиз агъуз жез башламишна, кичѣвилияй Асланан вилер акъал хъанвай... садлагъана дидедин гафар адан рикѣл хтана: «Чан алай вири шейэр Аллагъди ﷻ халкънава, абурун виридан гъакъиндай мусурман регъимлу хъана кѣанда». Гъил гъавада акъваз хъана. Аслан къе рикѣл хъана. Адаз дустарин гуьрмет къазанмишиз кѣанзавай. Амма Аллагъдиз ﷻ аси жез адаз кичѣзвай. Къибни адаз рекъиз кѣанзавачир. Эхирни ада ам тукІун тавун къетѣна, и арада адан гъил сада кѣевиз къуна – ам Асхад тир.

- Гъан, хъуьренани, гѣла бес я!

ЧукІул зав вахце! – Асхада стхадивай чукІул вахчуна ва иесидив вахкана. – Гѣла къиб ахъай, адаз гайи къван азият бес хъана, - лагъана ада Асланаз.

Асланаз шад хъана ва рикѣл «альгъамдулиллягъ» лагъана ада къиб циз ахъайна.

Ахпа гадаяр кѣвалериз хъфена. Кѣвализ хъайла, Аслана чѣехи стхадивай жузуна:

- Вуна гъикІ фикирзава, завай ам рекъиз жедайни?

- Вун квекай рахазва? – тажуб хъана Асхад.

- Хъипрекай, мад квекай рахада къван? – нефес акъадарна Аслана.

- А! ГъакІ лагъ ман! Ваъ, вавай жедачир! – инанмишвилелди жаваб гана Асхада.

- Вуна зун кичѣди я лагъана фикирзавани? – туьнт хъана Аслан.

- Ваъ, за ваз а кѣвалах ийидай мумкинвал гудачир! Зайиф, ажуз гъайван яна кѣин вуна викѣгъвилияй гъисабзавани? Зи фикирдай ам гунагъ ва ахмакъвал я! – лагъана Асхада.

- Бес вучиз вуна и гаф виридан вилик лагъанач? – тажуб хъана Аслан. Асхадаз регъуь хъана:

- Фикирдиз атанач. Багъишламиш. Идалайни гъейри, заз вуна вуч ийидатѣа килигиз кѣанзавай. Мад ихътин арада, яни зайифдаз зулум ийидайла, зун гъич садрани кисна акъваздач. За гаф гузва!

Няниз абуру и вакъидикай бубадиз ахъайна ва ада хъипери Аллагъдин ﷻ зикир ийизва ва абур къин гъарам тирди лагъана.

- ГъикІ хъайитѣани, зайиф ва ажуз гъайванар къин, абур чандивай авун еке гунагъ я! – алава хъувуна бубади.

Суалриз жавабар гайибур:

Дагъустандин Исламдин университетдин выпускник Мугъаммад-Амин Мугъаммадрасулов ва хизандизни аялриз куьмек гузвай Центрдin психолог-консультант Мурзаев Алиасгъаб Анатольевич я.

Уьмуьрдихъ галаз алакълу суалар ва жавабар

ISLAM.RU САЙТДА ИХТИБАРДИН ЛИНИЯ – ON-LINE АХЪАЙНАВА.
ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ПСИХОЛОГДИ ВА ТЕЖРИБАЛУ АЛИМДИ КУЬ МЕСЭЛАЯР ГЪАЛИЗ КУЬМЕК ГУДА

Суал:

Зи 25 йис я. Ингъе, зун гъуьлуьк кваз вад йис къван хъанва. Итимни зун таяр я. Ада заз яргъи юбкаяр ва ягълух алуькдаи ихтияр гузвач, гъижабдикай мад зун гъич рахадач. Эхирни ада заз яргъи юбка алуькдаи ихтияр гана, амма цийи яргъи юбкаяр маса къачувач. За гъеле жуваз авайбур алуькзава. И кар себегъ яз чи къвале гъамиша къалар арадал къвезва. Заз гележегда гъижаб алуькдиз къанзавайди гъуьлуьз чир хъанмазди, ада вичиз захъ галаз мад яшамаш жез къанзамач лагъана. Адаз за мехъер ийидалди алуькзавай хътин парталар: метлрал къван юбка алаз ва чларар ахъаз виридан виликай къекъевена къанзава. Амма завай къулуьх кам вегъез жедач, зи мурад анжах вилик фин я. Им зи къариб мурад туширди анжах шариятдин истемешун тирди за ам гъавурда твазва, амма ада зи гафар гъич къабулзавач. «Итимдиз яб гана къанзавани? – лугъуза ада заз. – Захъ галаз гъуьжет ийидайла ваз бес гунагъ жезвачни?» За адаз лугъуза хъи, анжах шариятдиз акси тушир гъуьлуьн буйругъар къилиз акъудун ферз я заз. Ада гъижаб алуькдиз тийидай ихтияр ава ва кълар ийизвай пара дишегълийри гъижаб алуькзавач лугъуза. Ингъе, чи хизанда гъа ихътин къал ава. Чи гъалдикай чи дидейриз, адан члехи вахаз ва зи стхадизни вахаз хабар ава. Дидеди заз итимдиз муьтлуьгъ хъухъ, виликдаи хътин парталар алуькдиз лугъуза. Стхадизни вахаз зун итимдихъ галаз чара хъана къанзавач. Амма завай зи мукъва-къилиьриз яб гуз жезвач, Аллагъдиз ﷻ муьтлуьгъ хъун идалай важиблу я. Заз вуч ийидатла чидач. Куьмек гун тгалабзава.

Алимдин жаваб:

Аллагъдин Расулдин ﷺ машгъур гъадисда лагъанва: «*Эгер куь руш гъуьлуьз це лугъуз диндар ва хъсан къилих авай инсан атайтла ва куьн адалай рази хъайитла, руш гъуьлуьз це. Куьне акл тавуртла, чилел еке фитне чклда*» («Мустардак аля сахихайн»). И гъадисдин акси манади лугъуза хъи, нагагъ свас це лугъузвайди пис къилих авайди ва я Исламдин къанунрал амал тийизвайди яз хъайитла, адаз руш гъуьлуьз гун меслят къалурнавач, бязи вахтара ихтиярни авач. Эвелдидлай куьне Исламди истемешзавай тегъерда уьмуьрдин юлдаш хъанайтла, ихътин гъуьжетар куь арада жедачир. Гъижаб алуькдиз гъар са яшар тамам хъанвай мусурман дишегълидин ферз я. Им мусурман-итимдин къариб мурад туш къван, ам Халикъдин ﷺ истемешун я. Аллагъ-Таалади Къуръ-

анда мусурман-дишегълийриз абурун гуьзел беденар чара итимрикай къев лагъанва. Аллагъди ﷻ лугъуза (мана): «*Дишегълийри чпин ачух чкай-рилай (чин ва гъилерин капашар) гъейри амай вири беден къеврай. Пекералди абур чпин парталрин хурудай авай къацл къеврай ва иервал гъуьлерилай, магърамрилай гъейри мад садазни къалур тавурай*» («Ан-Нур» сура, 31-аят). Куьн гъахъ я, анжах Исламдихъ галаз къазвай амалра паб гъуьлуьз муьтлуьгъ хъун лазим я. Гъакъикъи гъадисда лагъанва: «*Халикъдиз ﷻ аси хъана махлукъдиз муьтлуьгъ жедай ихтияр авач*» («Джамиу-ль-агъадис»). Гъавилий къез гъижаб алуькдиз тийидай ихтияр авач. Куьне маса дишегълийрилай тафаватлу тежезвай ва гъа са вахтунда шариятдин истемешунриз жаваб гузвай парталар алуькдиз чалишмиш хъухъ. Месела, чларар са баплахдал, гардан са шарфдал къевайтла жеда, винелай метлрал къван туника вегъенвай дишегълийрин шалвар алуькдаи жеда (тгалабзава дуьз гъавурда акъун, ик анжах чара авачир, инал суал гайи дишегъли авай хътин гъалда авай дишегълийриз алуькдаи ихтияр ава. Амайбуру дуьз гъижаб алуькдиз лазим я). Исламдин ктабар, аудио-видео дискар маса къачу ва абур гъуьлуьз аквадай са чкадал эциг. Белки ада абуроз фикир гуда, къелда. Алай аямдин илимди диндин истемешунар дуьзбур тирди тестикъарзавай ктабар, дискар хъягъа. Къейд авун лазим я: «Аллагъди ﷻ ферз авунвай шей авун герек авач (куь итимди лугъузвайвал) ва я гунагъ авун гъалал я лугъузвай инсан Ислам диндай акъатунин мукъаятвал ава. Ада гъасятда туба авуна къанда».

Мусурман психологдин меслят:

И ва идаз тешпигъ вахтара къал квели къарагъзава тла гъадаз килигна къанда. Себегъ куь итим я, ада гъижаб алуькдиз къадагъа тавуртла, адан диде-бубадилай ва маса садавайни ам къадагъа ийиз жедач хъи. Гъавилий куь хизандин къене авай и къалдикай масабуроз, гъатта абур куь диде-бубаяр яз хъайитлани, хабар гун лазим къвезвач. Къалдин сергъатар гъаркъуь авун меслят къалурзавач. Рикълел хъухъ, куь хизандин къене авай къвалахрикай багърийриз чир хъайидалай къулуьх итимдиз къез къандайвал ийиз къан хъайитлани, адавай жедач. Вучиз лагъайтла гила адаз багърийрин вилик регъуь жеда. Са гафуналди, куь гъуьлуьн иман лап зайифди я, гъавилий ада къез гъижаб алуькдаи ихтияр гузвач. Инсан диндин истемешунрин важиблудилин гъавур-

да акъунмазди вири суалар чеб чпиз квахъда. Гъавилий итимдиз Аллагъдикай ﷻ кичле жедайвал адан иман къеви авуна къанда. Ихътин арада вяз къелуникай, диндиз эвер гуникай хийир авач, гъавилий адак хкуьрун лазим туш, ам вичин фикирдалди, хушуналди Исламдиз къведайвал туна къанда лугъузвайбур гъахъ туш. Им абуроз диндиз эвер гуз къанзавач лагъай члал я. Нагагъ дуьз рекъел инсанди камар вегъезвач тла, адалай са шейни ийиз алакъдач, адан иман къеви жедач. Ихътин арада дуьз рехъ чизвайбуру адаз куьмек гун лазим я. Итимдин къилихдин, адан фикиррин гъавурда акъун патал куьн адахъ галаз бес къадар вахтунда яшамаш хъанва. Гъа идал бинеламаш хъана куьне адаз диндин гъихътин ктабри, передачайри, кинойри хъсан таъсир ийидатла фикир ая. Эвелни-эвел виридалайни важиблудалай – Аллагъдихъ ﷻ иман гъунилай башла-мишна къанда. Кпунихъ, парталрихъ, тлуьнихъ ва маса шейерихъ галаз алакълу меслэлаяр эвелдай къарагъарун кутугнавач. Гъа ик, эгер инсанди Исламдин диб къабуллайтла, амай шейер ада гъич са шакни

алачиз къабулда. Мад заз куь фикир желб ийиз къанзава хъи, нагагъ куьне итимдивай гужуналди са шей истемешиз эгечлайтла, ам къез акси яз экъечлун мумкин я. Вучиз лагъайтла адан такабурлувили папа лагъай гаф къабулдай ихтияр гудач. Гила маса, идалайни важиблу меселадикай рахан. Шегъердай михъиз къевнавай папахъ галаз санал къекъведайла бязи итимри инанмишсувал гъиссзава. Ихътин «итимриз» чпин патав паб ваъ, модадиз табий жезвай нини хъана къанзава. Ик хъайила абур виклегъ жезва, инанмишвал жезва. Са шакни алачиз, мусурмандин вич и къайдада тухвана къандач. Куьн гъуьлуьхъ галаз рахухъ, адаз вуч бегенмиш ятла чир. Квевай гъуьлуьз бегенмиш жедай, гъа са вахтунда Исламдин истемешунризни жаваб гузвай парталар хъягъиз жеда. Къвалин къене, лагъайтла, куь итимдиз къандай, адан фикир желб ийидай парталар алуькдиз, куьн ам патал вуч хъайитлани ийиз гъазур тирди къуй ам гъавурда акъурай. Гъар жуьредин къайдаяр ишлемиша, амма хуьтуьлдиз, ширин мецелди ва мажбур тавуна.

ГЪАР ЙИКЪАН ДУЬА

Базардал атайла къелдай дуьа

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Ля илягъа илля лагъу вахъдагъу ля шарика лягъу, лягъуьл муьлкъу валягъуьл

Хламду юхъийи ва юмиту ва гъува хлайюн ля ямуту биядигъиль хайру ва гъува тгала кулли шайгин къадир.

Сад Аллагъдила гъейри мад ибадат авуниз лайихлу аллагъар авач, Ам сад я, Адаз шерик авач. Вири шейер Адан къудратдик ква ва вирида Адаз шукур ийизва. Ада чан гъизва ва чан вахъуза, Ам вич чан алайди ва гъич садрани рекъин тийизвайди я. Вири хъсанвал Адан къудратдик ква, Ам къудратлуди я. И дуьа келайдаз пара суваб жеда ва ам алверчийривай алдатмишариз жедач лагъанва.

Какихъ гьил галукубайла дастамаз ч'ур жезвани?

Ваъ, какихъ галукубайт'ла дастамаз ч'ур жезвач. Дастамаз анжах къуд шейини ч'урзава:

1. Инсандин вилик ва къулухъ галай тебии теквенрай са шей акъатайла, манидалай гъейри. Ам акъатайла жендек чуъхуън ферз жезва.
2. Итимдин гьил (хам) Исламди адаз эвленмиш жедай ихтияр ганвай (яни магърам тушир) дишегълидихъ, гъатта хатадай галукубайт'лани къведанни дастамаз ч'ур жезва. Нагагъ гьил галукунавай руш (гада) ругуд йис тахъанвайди ят'ла, дастамаз хкатзавач. Гъак'ни чара дишегълидин парталрихъ, ч'арарихъ, сарарихъ ва кикерихъ галукубайла дастамаз ч'ур жезвач. Амма им чара дишегълидик къадай ихтияр ава лагъай ч'ал туш, адак хкуърун гъарам я.
3. Инсан ахварал ва я вич-вичелай фейила.
4. Гъилин капаш жуван ва я чарадан гъаяйрихъ я тахъайт'ла яру ратуни гьалкъадихъ галукубайт'ла. Гъилин капашдин винел пад и чкайрихъ галукубайт'ла дастамаз ч'ур жезвач. Инал лагъай къуд шейинилай гъейри мад гъич садани дастамаз ч'урзавач («Мингъаж»).

Вичин умуърдин къене са кап'ни тавур, сивер техвей мусурмандин руьгъдихъ зикир авуниз шариат гьик' килигзава?

Кп'ар тавур мусурмандин руьгъ зикирдихъ генани муьгътеж я. Ам келун хъсан я. Зикир анжах кафирдихъ ийидай ихияр авач, мусурмандин руьгъдиз, ам гъихътин гунагъкар хъайит'лани зикир авун меслят къалурзава («Шархуль-мухаззаб»).

52-риз инсанар къват' хьун, дуъа авун лазим къевезвани ва а йикъан мана вуч я?

И йикъан гъакъиндай гъакъик'и делил ктабра авач. Пара алимри 52-яр ва 40-рар динда авачир цийивилер тирди тестикъарзава. Гъак' хъайила и йикъар къиле тухун кутугнавач. Садакъа гуз, зикир ийиз къанзайдавай гъи юкъуз хъайит'лани абур ийиз жеда. Хъсан амалар яргал вегин кутугнавач. Аллагъ-Таалади лугъузза: «Хъсанвал ийиз куьне тади ая» («аль-Маида» сура, 48-аят).

Хушраканар рекъидай, абуруз ц'ай ядай ихтияр авани?

Ахътин амалар авун шариатди къадагъа ийизва («Фатава ан-Навави»).

Эгер инсандивай кап' авун алакъзавачт'ла, адаз гунагъ авани?

Ислам динда «кап' авун алакъзавач» лугъудай гафар ишлемиш ийизвач. Гъар са яш тамам хъанвай, акъулдиз къери тушир мусурманди кап' акъвазна тамам къайдада ийида, эгер гъак' жезвачт'ла - ацукъна, ярх хъана, вилералди, эхиримжи жуьрени - рик'ин фикирдалди ийида. Адахъ гъихътин начагъвал хъайит'лани, гъатта акъул амай къван, ам кап' туниз сеbeb туш («Фатхуль Паллам»).

Имамдин гуьгъуьна аваз кап' ийидайла инсанриз талукъ чкаяр авани, месела, сад лагъай жергеда гъажияр, абур эхирдай атайт'лани?

Ваъ, ахътин къет'ен чкаяр авач. Эвелдай атана чка къунвай кас адан чкадилай къарагъардай ихтияр садазни авач. Амма халкъди гуьрмет ийизвай инсанриз эдеб авуна сад лагъай жергеда чка гун меслят къалурзава.

Сурун къилихъ галай къванцел рагъметдиз фенвай касдин шикил алк'урдай ихтияр авани?

Сурун къилихъ къван ак'урунин метлеб – им сурар сад-садавай чара авун я. Къванцел кечмиш хъанвай касдин т'вар кхъин бес жезва. Амай вири крар къадагъа авунвай ва Исламдин къанунриз акси крар я («Канзу-р-рагъибин»).

Инсан рагъметдиз фейила пуд фер мус гуда: кучудайдалай ва я къейидалай къулухъ пуд югъ гъисабзавани?

Къейидалай къулухъ гъисабун лазим я.

Мавлиддал итимарни дишегълияр са къвале хьун гьик' гъисабзава?

Мавлиддал ва я маса межлисра чара дишегълиярни итимар санал, са къвале хьун гъарам я («Фатхуль-Муг'ин»).

Дишегълийри къилди мавлид авун гьик' гъисабзава?

Дишегълийриз къилди мавлид ийидай ихтияр ава. Амма чара итимриз абурун ван хъана къандач. Бязи дишегълийри мавлид келдайла куьчейра авайбурузни ван къведайвал къвалин дакларар ахъайзава. Гъелбетда, им къадагъа алай къвалах я.

Дишегълдиз вацран къилер авайла «Къулгъу...», дуъа келдай ихтияр авани?

Дишегълидиз вацран къилер авайла ва гъар са тамам дастамаз авун герекзавач ксариз «Къулгъу» ва маса Къуръандин аятар келдай ихтияр авач. Ихтияр ава гъак' дуъаяр келдай ва дуъадин мана гузвай Къуръандин аятар дуъа хъиз ишлемишиз хъайит'ла, месела, «Бисмилляги рагъмани-р-рагъим» лугъудай («Ат-Тибйан»).

Эркекар дуъадал алай вахтунда дишегълийри къвале «Ясин» келун дуъз яни? Бязи вахтара дишегълийри мейитдал зикирни ийизва, идан гъакъиндайни вуч лагъанва?

Гъик' итимриз араб гъарфаралди кхъенвай «Ясин» келдай ва зикир ийидай ихтияр ават'ла, гъак' дишегълийризни ава. Амма чара итимар алай чкадал абуруз сес хкажна келдай ихтияр авач. Эгер къвале дишегълийрилай гъейри маса кас авачт'ла, абуруз «Ясин» ва зикир келдай ва абур келунай хъайи суваб къейидан руьгъдиз багъишдай ихтияр ава. Чарасуз къейд авун лазим я хъи, бязибуру лезги гъарфаралди кхъенвай «Ясин» келзава, ам келдай ихтияр авач. Вучиз лагъайт'ла араб ч'ала лезги ва маса ч'алара авачир пара гъарфар авач, месела, «Г'айн», «Х'а», са «З» сес пуд жуьрединди ава ва и гъарфарин чкадал чи ч'алан гъарфар кхъейла аятрин мана ч'ур жезва. Ик' хъайила «Ясин» лезги гъарфаралди кхъин ва келун гъарам я. Келиз къанзавайбуру араб ч'ал чиррай, гъайиф хъи, маса рехъ авач («Иг'анату-т'Г'алибин»).

Зун итимдихъ галаз чара хъана 4 йис я. Гила ада заз загс авуна, никягъ галачиз санал яшаминш хьун теклифзава. Им дуъз яни?

Ваъ, гъелбетда. Никягъ галачиз санал яшаминш хьун зина авун лагъай ч'ал я. Зина авун лап еке гунагъ я. Ам ийизвайбуруз къеви жаза къевезва. Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Зина ийизвай вахтунда инсандилай иман хтлунзава» (Абу Давуд). Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (мана): «Гъуьл авачир ва я гъуьлуьк тахъай дишегълидини паб авачир ва я паб тахъай итимдихъ галаз зина авурт'ла, абур виш сеферда т'валунал гатут» («Ан-Нур» сура, 2-аят). Эгер гъуьл авай ва я гъуьлуьк хъайи дишегълидини паб хъайи ва я авай итимдихъ галаз зина авурт'ла, абур къведни къванер гьалчна йикъ («Тафиср Ибн Касир»). Чаз зина гъихътин еке гунагъ ят'ла ам авур кас лайихлу жезвай жаза акурла чир жезва. Къуй Аллагъ-Таалади вири мусурманар адакай хуьрай. Диде-бубаяр чпин рушар ва гадаяр квел машгул ят'ла килиграй, абурун гъакъиндай жаваб диде-бубадивай истемешда («Аз-Заважир»).

Зи къуншиди эхират инкар ийизва, Къияматдин югъ жедай туш лугъуз тестикъарзава. Адаз гунагъ жезвани?

Къияматдин йикъахъ гъар са мусурман инанмиш хъана къанда. Къияматдин йикъан гъакъикъат инкар ийизвайди Ислам диндай акъатзава. Ихътин инсанди тадиз шагъадат гъана туба авун лазим я. Къияматдин югъ алуькзавай вахтунин гъакъиндай алимрин гаф сад туш. Гзаф пай алимри ам алуькдавай вахт тек са Аллагъдиз ﷻ чида лугъузза. Бязибуру гъадисрин бинедаллаз Къияматдин йикъан тахминан вахт эцигзава. Анжах гзаф алмири лугъузза хъи, ам жуьмя юкъуз алуькда («Фатхуль-Г'аллям»).

Кп'арин вахтар

Апрель

югъ	Пакаман Ас-Субх	Рагъ экъеч'завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъдандин Аль-Г'аср	Гъетрен Аль-Магъриб	Месин Аль-Г'ишаъ
1	5:50	7:29	13:53	17:27	20:18	21:44
2	5:48	7:27	13:53	17:27	20:19	21:46
4	5:44	7:23	13:52	17:28	20:21	21:49
6	5:40	7:19	13:51	17:29	20:23	21:52
8	5:36	7:16	13:51	17:30	20:26	21:55
10	5:32	7:12	13:50	17:31	20:28	21:57
12	5:28	7:09	13:50	17:32	20:31	22:00
14	5:22	7:05	13:49	17:33	20:34	22:04
16	5:18	7:01	13:48	17:33	20:36	22:07
18	5:13	6:58	13:48	17:34	20:38	22:10
20	5:10	6:56	13:47	17:35	20:40	22:13
22	5:05	6:53	13:47	17:35	20:42	22:15
24	5:01	6:50	13:47	17:36	20:44	22:19
26	4:57	6:47	13:47	17:38	20:47	22:23
28	4:52	6:44	13:46	17:38	20:49	22:26
30	4:49	6:41	13:46	17:39	20:51	22:29

ПОДПИСКА-2012

Гъуьрметлу стхаяр ва вахар! 2012-йис патал подписка давам жезва. Лезги ч'алал акъатзавай «Ас-Салам» газет квез къани почтунин отделенийра, районар къвалахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жеда. Йисан къимет: 257 манат. Индекс 51395 Гъуьрметлу мусурманар, «Ас-Салам» газет кхъиз рик'елай алудмир!

Гъуьрметлу газет келзавайбур!

Гила куь суалар, теклифар редакциядиз SMS-рин куь-мекдалди 8 963 411 54 24 нумрадиз ракъуриз жедайди чна куь рик'ел хкизва. Куь суалриз жавабар чна газетдин чинриз ва я элкъвена куь нумрадиз гуда.